

HÖGSKOLAN VÄST

Institutionen för Ekonomi och IT

Avdelningen för företagsekonomi

Kandidatuppsats 15 hp i företagsekonomi

Revisorns ansvar under granskningen - är det revisorns skyldighet att upptäcka bedrägeri?

Examensarbete 15 hp
Företagsekonomi med inriktning mot redovisning

Vårterminen 2013

Författare: Besarta Hoti
Vlora Kumnova

Handledare: Ziaeddin Mansouri
Examinator: Eva Johansson

Sammanfattning

Titel: Revisorns ansvar under granskningen- är det revisorns skyldighet att upptäcka bedrägeri?

Författare: Vlora Kumnova och Besarta Hoti

Kurs: Kandidatuppsats 15 hp i Företagsekonomi

Termin: Vårterminen 2013

Vår problemdiskussion behandlar huruvida revisorn har en roll i upptäckten av bedrägeri eller inte. Det har det senaste åren förekommit flera debatter som diskuterat denna fråga. Utöver detta har en möjlig konflikt mellan tystnadsplikten och anmälningsplikten identifierats, där en för nära relation till kunden setts som ett problem. Vad har revisorn för skyldigheter under granskningen – kan han förväntas ha den kunskap som behövs för att upptäcka bedrägeri? Detta är en del av de problemformuleringar som präglat arbetet och lett till utformningen av vår forskningsfråga som är hur *revisorn* ser på *sin* roll i upptäckten av bedrägeri? Syftet med studien är därmed att öka förståelsen för denna fråga, och hur revisorn hanterar situationer där anmälningsplikten kan komma i konflikt med tystnadsplikten.

För att ta reda på detta har vi utgått från en kvalitativ metod inriktat på det hermeneutiska synsättet. Vi har använt oss av en induktiv undersökningsansats och vår datainsamlingsmetod består av intervjuer.

I vårt teoretiska avsnitt har vi tagit upp ämnen som bland annat behandlar revisorns oberoende, etiska regler och riktlinjer, tystnadsplikten, anmälningsplikten, ekonomiska brott, revisorns roll i upptäckten av bedrägerier, förväntningsgapet och skadeståndsskyldighet och ansvar.

Utifrån intervjuerna vi genomfört fick vi respondenternas egna uppfattningar och skildringar av de diskussioner som behandlar vad som ska ingå inom ramen för revisorns arbete och det förväntningsgap som uppstår till följd av detta.

Vi gjorde en analys på vårt resultat och jämförde det med vårt teoretiska avsnitt där vi diskuterat likheter och olikheter. Genom att göra detta kom vi fram till att revisorn själv inte anser sig ha en roll i upptäckten av bedrägerier. Detta förklarades med olika anledningar och styrktes även med att regelverket i detta avseende ansågs vara tydligt, dock var problemet att deras roll inte uppfattades på samma sätt av kunderna. Det var här förväntningsgapet ansågs ha sitt ursprung vilket kunde motverkas genom bättre informering.

Abstract

Title: The auditor's responsibility during the audit- is it the auditor's responsibility to detect fraud?

Authors: Vlora Kumnova och Besarta Hoti

Course: Bachelor thesis in science of Economics

Semester: Spring 2013

Our problem discussion addresses whether the auditor has a role in the discovery of fraud or not. In recent years there have been several debates concerning this issue. In addition, a potential conflict between the confidentiality duty and the duty to report economic crimes was identified, where a too close relationship with the customer has been seen as a problem. What is the auditor's responsibility during the audit – can it be expected of him to have the knowledge needed to detect fraud? This is part of the problem formulations that has characterized our study and led to the formulation of our research question which is how the auditor views on his role in the discovery of fraud. The purpose of this study is thus to increase the understanding of this issue and how auditors handle situations where the duty to report economic crimes may interfere with confidentiality duty.

To find this out, we chose a qualitative method that focuses on a hermeneutical view. We have used an inductive study approach and our data collection method consists of interviews.

In our theoretical section we have addressed topics including dealing with auditor independence, ethical rules and guidelines, the confidentiality duty, the duty to report economic crimes, financial crimes, the auditor's role in detecting fraud, the expectation gap and the auditor's liability and responsibility.

From the interviews we conducted we got the respondents' own perceptions and portrayals of the issue of what should be included in the framework of the auditor's work and the expectation gap that arises from this.

We did an analysis of our results and compared this with our theoretical section, where we discussed the similarities and differences. By doing this we concluded that the auditor himself does not believe that he has a role in fraud detection. This was explained with various reasons and the regulations in this regard was perceived as being clear, however the problem was that their role was not perceived in the same way by the customers. This is where the expectation gap was considered to originate and it could be prevented by better informing to the customers about what their work really involves.

Förord

Denna studie har varit väldigt lärorik att genomföra och vi tackar alla som bidragit. Vi vill först och främst tacka de revisorer som ställde upp på intervjuer och därmed gav oss möjligheten att genomföra studien. Därefter vill vi tacka vår handledare, Ziaeddin Mansouri, för synpunkter och konstruktiv kritik under arbetets gång. Ett tack riktas även till vår examinator Eva Johansson och våra opponenter för goda råd. Slutligen vill vi även tacka varandra för en bra kollaboration.

Trollhättan 2013-05-26

Vlora Kumnova

Besarta Hoti

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Problemdiskussion	4
1.3 Forskningsfråga	5
1.3 Syfte	5
1.4 Avgränsningar.....	5
1.5 Disposition	6
2. Metod	7
2.1 Vetenskaplig synsätt	7
2.2 Undersökningsansats	7
2.3 Datainsamling	7
2.4 Analysmetoder	9
2.5 Källkritik.....	9
2.6 Tillförlitlighet och överförbarhet	10
3. Teoretisk referensram	11
3.1 Insamling av teori	11
3.2 Revision	11
3.3 Revisorns oberoende.....	13
3.3.1 <i>Hot mot oberoende</i>	14
3.3.2 <i>Åtgärder mot oberoendehot</i>	15
3.4 Etiska riktlinjer	16
3.5 Tystnadsplikt och anmälningsplikt.....	16
3.7 Ekonomiska brott.....	17
3.8 Revisorns roll i upptäckten av bedrägeri	17
3.9 Förväntningsgapet.....	20
3.11 Analysmodell	22
4. Empiri	23
4.1 Empiripresentationens struktur	23
4.2 Presentation av empiri	23
4.2.1 <i>Oberoende i revision</i>	23
4.2.2 <i>Tystnadsplikt och anmälningsplikt</i>	24

4.2.3 Anmärkningar i revisionsberättelsen	26
4.2.4 Bedrägeri	27
4.2.5 Skäl till varför bedrägeri inte upptäcks av revisorer	29
4.2.6 Förväntningsgapet	30
4.2.7 Skadeståndsansvar	32
4.2.8 God revisions- och revisorssed	32
5. Analys	33
5.1 Revision	33
5.2 Tystnadsplikt och anmälningsplikt	33
5.3 Revisorns oberoende	34
5.4 Bedrägeri	35
5.5 Förväntningsgapet	36
5.6 God revisions- och revisorssed	37
6. Avslutande diskussion	38
6.1 Slutsats	38
6.2 Egna reflektioner	39
6.3 Förslag till vidare studier	39
Referenslista	40
Bilaga 1: Intervjuguide	I
Figurförteckning	
<hr/>	
Figur 1: Revisionsprocessen	12
Figur 2: Analysmodellen	13
Figur 3: Förväntningsgap	21

1. Inledning

I detta avsnitt ges en introduktion av bakgrunden till det behandlade ämnet. Därefter presenteras de problemområden och problemformuleringar som studien byggts på, syftet med studien och slutligen de avgränsningar som gjorts.

1.1 Bakgrund

Revisorns uppgifter är enligt aktiebolagslagen att granska bolagets årsredovisning och bokföring samt VD:ns och styrelsens förvaltning, enligt god revisionsred. De ska enligt samma lag även lämna en revisionsberättelse till bolagstämman efter varje räkenskapsår. Revisorn har tystnadsplikt angående bolagets angelägenheter och får inte till någon utomstående lämna sådan information som han vid fullgörandet av sitt uppdrag fått kännedom om, som kan vara till skada för bolaget (ABL 9 kap, 41§). Vid misstanke om ekonomiskt brott har revisorn som skyldighet att vidta de åtgärder som krävs (ABL, 42-44§). Meningen med revisorns arbete är att intressenter ska kunna lita på den information som bolagen lämnar, och han ska öka trovärdigheten genom att granska bolagets bokföring och interna kontroll (Moberg, 2003). Enligt intressentmodellen är de olika intressenterna stat och kommun, aktieägare, kreditgivare, styrelse och VD, leverantörer, anställda och kunder (FAR, 2006).

Revisorer följer god revisionsred som bland annat föreskriver att revisorn skall följa god revisionsred (FAR, 2004). Enligt god revisionsred skall revisorns genomförda uppdrag vara av professionell karaktär vilket ska medföra kvalitet i revisionen (Fant, 1994). Moberg (2003) förklarar att revisionsnämnden enligt lag har ansvar att kontrollera att god revisionsred upprätthålls och utvecklas. Föreningen för revisionsbyråbranschen (FAR) brukar publicera revisionsstandarder, rekommendationer och uttalanden i revisionsbaserade frågor.

Det finns olika standarder inom revisionen så som:

- ❖ International Standards on Auditing (ISA)
- ❖ International Financing Reporting Standards (IFRS)

Moberg (2003) förklarar även att dessa rekommendationer, standarder och uttalanden utgör tillsammans god revisionsred. Denna red kräver inte att revisorn har en väldigt bra bild av det företag som han har i uppdrag att granska, utan det räcker med att han har en tillräckligt bra uppfattning av den. Revisorn har i uppgift att bekräfta att de handlingar som han förses med, av det granskade företaget, ger en rättvisande bild av företagets verkliga situation.

”Att följa god revisions sed innebär att med utgångspunkt i begreppen ”risk” och ”väsentlighet” och med tillämpning av professionella revisionsmetoder ha skaffat sig tillräckligt underlag för sina uttalanden som revisor.”

(Cassel 1996, sid. 65)

Revision är något som funnits i hundratals år och i Sverige uppkom revisionen redan på 1700-talet (FAR, 1991). Efter 1895, då revision behandlades i aktiebolagslagen (ABL) för första gången, fick revisorer större makt och befogenhet vilket i sin tur även innebar större straffrättsligt ansvar. Deras roll ökade ytterligare efter att den nya aktiebolagslagen trädde i kraft år 1944, som bland annat behandlade revisorns tystnadsplikt. Fördelar med tystnadsplikten är att revisorn kan få tillgång till mer information av företaget, vilket innebär att han bättre kan utföra sitt uppdrag. Skulle företaget tvivla på att revisorn inte respekterar tystnadsplikten, kan det leda till att viktig information, som revisorn i vanliga fall hade fått ta del av, förloras. Om så är fallet resulterar det i att revideringen blir av sämre kvalitet (FAR, 2004).

På 1970 talet började ekonomisk brottslighet att allt mer uppmärksammas och det Brottsförebyggande rådet (BRÅ) fick av regeringen uppdraget att i förebyggande syfte se över lagarna mot ekonomisk brottslighet. År 1985 trädde ännu en lag i kraft som skulle effektivisera revisionen. Revisorer fick en upplysningsplikt för att bekämpa ekonomisk brottslighet och på detta vis göra det enklare att försöka hejda ekobrott (Sjöström, 1994, se Abeditary, Nilsson & Rahavard, 2007). Upplysningsplikten innebär att revisorer har som skyldighet att, på begäran av den som leder en förundersökning i brottsmål, lämna upplysningar om bolagets angelägenheter (Prop. 1984/85:30 s. 1). I Aktiebolagslagens 45§ behandlas revisorns upplysningsplikt gentemot bolagsstämman, där revisorn är skyldig att lämna de upplysningar som bolagsstämman begär så länge dessa inte medför en avsevärd skada för bolaget. Omständigheter som kräver att revisorn måste lämna upplysningar till bolagsstämman får endast förekomma då det är en nödvändighet för honom att kunna utföra sitt uppdrag enligt god revisions sed. Andra som omfattas av revisorns upplysningskyldighet är bland annat revisorns medrevisor, moderbolagsrevisor, ny revisor, särskild granskare, lekmannarevisor, konkursförvaltare, undersökningsledare i brottsmål med mera (FAR, 2004; FAR, 1992).

För att ytterligare effektivisera ekobrottsbekämpningen infördes år 1999 anmälningsplikten, som innebär att revisorn vid misstanke om ekonomiskt brott ska göra en anmälan till åklagare (Ekobrottsmyndigheten 2011b).

Huvudregeln är att när en revisor upptäcker något är det hans skyldighet att underrätta styrelsen om sina iakttagelser utan oskäligt dröjsmål, men anser revisorn att de inte kommer att vidta några åtgärder behöver underrättelse till dem inte ske, utan revisorn kan då istället vända sig direkt till en åklagare (Ekobrottsmyndigheten, 2011a). Den handling som revisorn ska skicka till åklagaren ska innehålla en redogörelse för misstanken samt de omständigheter som misstanken grundar sig på (ABL 44§). Om det misstänkta brottet är obetydligt, redan har anmälts av styrelsen, eller om följderna av

den ekonomiska skadan redan har avhjälppts behöver revisorn varken avgå från sitt uppdrag senast två veckor efter misstanken eller göra en anmälan (FAR, 2004). Men att det misstänkta brottet är obetydligt i förhållande till bolaget är i sig inte en orsak till att inte göra en anmälan. Om hans misstanke var ogrundad och han får reda på det innan han har avgått behöver han inte göra något ytterligare. Vid upptäckten av ekonomiska brott finns det preskriptionsfrister på hur långt bak i tiden brotten begåtts för att göra en anmälan, där det för flertalet brott gäller en preskriptionstid på fem år, medan det för grova fall är tio år (FAR, 1998).

Ekonomisk brottslighet sker oftast i någon typ av näringsverksamhet (Ekobrott, 2013). Någon som gör sig skyldig till ekonomiskt brott försöker oftast komma över andras egendom eller pengar. Några exempel på sådana brott är bland annat bedrägeri, bokföringsbrott, skattebrott och mutbrott. (Brottsförebyggande rådet, 2013) I lagen finns ingen särskild paragraf som behandlar ekonomisk brottslighet då det är ett samlingsbegrepp för ett antal olika ekonomiska brott (Ekobrott, 2013).

"En gärning skall: om inte annat är särskilt föreskrivet, anses som brott endast då den begås uppsåtligen." (Brottsbalken 1 kap. 1§)

"Den som medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes för bedrägeri till fängelse i högst två år."
(Brottsbalken 9 kap. 1§)

Näslund (2002) påpekar att det på senare år har skett en ökning av krav på revisorer och större ansvar har lagts på dem gällande ekonomiska skador. Revisorer har ett professionellt ansvar att se till att allting går till som det ska, enligt god revisionsred. För att revisorn ska kunna hållas ansvarig och bli ersättningsskyldig för brister i hans arbete krävs det att han uppfyllt tre kriterier. Dessa kriterier är försumlighet vid genomförandet av sitt uppdrag, bevis på att en ekonomisk skada skett samt att den skett till följd av revisorns försumlighet i arbetet. Den skada revisorn orsakar kan antingen vara en skada mot själva bolaget eller mot aktieägare eller annan. När revisorn orsakat skada på aktieägare eller annan krävs att ytterligare ett kriterium uppfyllts vilken är att revisorn brutit mot antingen aktiebolagslagen eller bolagsordningen.

För att undvika skadeståndsansvar kan revisorn genom att undersöka och identifiera vilka risksituationer som finns, undvika skador som kan leda till anklagelser mot honom (Näslund, 2002).

1.2 Problemdiskussion

McKee (2006) ställer frågan om revisorer är för förutsägbara? Ett problem i upptäckten av bedrägeri kan vara att bedragare som blir granskade vet hur revisorer granskar, vad de kontrollerar och vad de vill se. När bedrägeri begås kan bedragarna göra det svårare för revisorer att upptäcka det genom att förutse vad revisorn kommer att titta på och därmed få redovisningen att se äkta och tillförlitlig ut innan granskningen. Internationella revisionsstandarder förespråkar oförutsägbarhet hos revisorer. De ska utnyttja denna egenskap som en del av granskningsmetoden för att motverka just detta.

Det har pågått mycket debatter kring revisorns roll, omfattningen av revision samt syftet med revision i både Sverige och andra länder. Det har oftast varit bedrägerier och stora skandaler som resulterat i uppkomsten av dessa debatter vilket även medfört ett ifrågasättande av revisorers oberoende. Därmed har flera satsningar gjorts på förstärkningen av revisorns ansvar och roll i avhjälpandet och upptäckten av brott och oegentligheter samt rapportering av dessa till ägare och myndigheter (Larsson, 2005). Till följd av detta har det skapats större förväntningar på revisorer och för att möta dessa har lagar upprättats som bland annat behandlar revisorns ställning i olika situationer (Hassink, Meuwissen & Bollen 2010).

Exempel på åtgärder är införandet av upplysningsplikten och anmälningsplikten. Ett problem som kan uppkomma i samband med dessa två plikter är att de kan stå i konflikt med den tystnadsplikt som revisorn har (Sjöström 1994 se Abeditary, Nilsson & Rahavard, 2007). Revisorn är länken mellan kunden och kundens intressenter, och genom att anmäla kunden kan det leda till att relationen skadas. I början på 90-talet pågick det stora debatter kring den bankkris som försiggick. Revisorns roll och ansvar i krisen diskuterades i och med att revisorerna ansågs ha haft en för nära relation till kunderna (Larsson, 2005).

Något som är problematiskt är det inte är en del av revisorers arbete att leta efter bedrägeri men om det framkommer väldigt tydligt och detta inte uppmärksammas kan det leda till konsekvenser (Smith, Omar, Idris och Baharuddin, 2005). År 1979 utförde Föreningen auktoriserade revisorer (FAR) en undersökning på svenska företagsrepresentanter där de fick det förvånande resultatet att svenska företagsrepresentanter tror att ansvaret för att förhindra ekonomiska brott, bland annat bedrägeri, ligger på revisorerna. Denna förväntning och missförstånd på revisorns roll i bekämpningen av ekonomiska brott räknades av FAR ingå i det förväntningsgap som finns inom revisorsyrket. De förstod dock att detta förväntningsgap endast kunde minskas genom bättre informering kring revisorns roll. FAR gjorde ett uttalande om att det var svårt att förstå att ett så stort antal personer ville att det ska vara en del av revisorns arbete. Ett problem ansågs vara att revisorn inte har kapacitet eller rimlig chans att upptäcka ekonomiska brott. Skulle revisorer bli tvingade att göra kontroll av ekonomiska brott till en del av sitt arbete skulle det innebära att de ska göra uttalanden

om något de egentligen inte har kompetens att uttala sig om. Detta ledde till att FAR ställde frågan om kunder ville att revisorer ska vara övervakande på detta vis, och om de ville det var de i sådana fall beredda på att betala för de extra kostnader som det skulle medföra? (Larsson, 2005)

1.3 Forskningsfråga

Ovanstående diskussioner och problemformuleringar ledde till utformningen av vår forskningsfråga:

- Hur ser revisorn på sin roll i upptäckten av bedrägeri?

De frågeställningar vi utgått från var bland annat vilka metoder revisorer använder sig av i deras granskning för att upptäcka bedrägeri, samt vad deras roll i hela processen faktiskt är. Vad händer om de upptäcker bedrägeri och vad förväntas av dem efter upptäckten de gjort? Hur handskas revisorn med oegentligheter som upptäcks? Hur går processen till och vilka krav ställs på revisorn? Hur kommer tystnadsplikten i konflikt med anmälningsplikten? Hur påverkar de olika plikterna relationen till kunden?

1.3 Syfte

Syftet med studien är att de som läser den skall få ökad förståelse för revisorns roll i upptäckten av bedrägeri och hur han hanterar situationer där anmälningsplikten kan komma i konflikt med tystnadsplikten.

1.4 Avgränsningar

Ekonomisk brottslighet är, som vi tidigare nämnt, ett samlingsbegrepp för ett antal olika ekonomiska brott och vi har gjort en avgränsning till revisorns roll i endast bedrägeri. Undersökningen är avgränsad till små och medelstora revisionsbyråer belägna i Västra Götaland.

1.5 Disposition

2. Metod

I detta avsnitt introduceras de metoder som använts vid genomförandet av studien.

2.1 Vetenskaplig synsätt

Utifrån det vi ville studera passade det hermeneutiska synsättet vår studie bäst. Detta synsättet bygger på att de känslor och beteenden som utgör den empiriska datan studeras och tolkas med hjälp av teorier (Bryman & Bell, 2011). Det positivistiska synsättet är däremot lämpligare för en studie som grundar sig på en kvantitativ metod då positivismen går ut på att utforma hypoteser och genom empirisk prövning testa dessa (Patel, 2003).

2.2 Undersökningsansats

Denna studie är grundad på en kvalitativ metod som utmärks av att den är mer djupgående, vilket i sin tur resulterar i större förståelse (Bryman & Bell, 2011). Denna metod passar studien bäst då den bland annat fokuserar på intervjuer och tolkande analyser, vilket innebär att vi med hjälp av detta kunde tolka och förstå respondenternas egna åsikter och erfarenheter kring ämnet. Ett annat alternativ hade varit en kvantitativt inriktad studie men anledningen till att vi inte valde detta är på grund av att den fokuserar mer på statistiska analyser vilket inte passade syftet med vår studie (Patel & Davidsson, 2003).

I *Forskningsmetodikens grunder* skriver Patel och Davidsson (2003, s.118): ”Syftet med kvalitativa undersökningar är att skaffa en annan och djupare kunskap än den fragmentiserade kunskap som ofta erhålls när vi använder kvantitativa metoder.”

2.3 Datainsamling

I denna uppsats har vi använt oss av två typer av data, primärdata och sekundärdata. Sekundärdata består av information som inhämtas från exempelvis litteraturstudier, alltså information som redan finns tillgänglig. Vi har bland annat använt relevant litteratur för insamling av fakta kring revision, och utöver detta även tagit del av lagtexter, vetenskapliga artiklar, avhandlingar och elektroniska källor. Eftersom denna studie bygger på en övergripande fråga hade vi inte möjlighet att få fram den information som vi behövde med hjälp av endast sekundärdata, och behövde därför

även ta del av primärdata för möjligheten att genomföra, sammanställa och slutföra studien.

Primärdata utgörs av information som samlas in med hjälp av fältundersökningar och vi har i detta fall samlat in information via personliga intervjuer med fem revisorer, eftersom det ger oss mer djupgående information kring ämnet och en bättre uppfattning av respondentens egna erfarenheter, känslor och tankar (Dalen, 2008). Den intervjumetod vi valde att använda oss av var den semi-strukturerade metoden som innebär att vi utgått från en strukturerad intervjuguide (se bilaga 1) där det finns möjlighet för ytterligare frågor beroende på respondentens gensvar (Bryman & Bell, 2011). Denna intervjumetod ansåg vi bäst kunna besvara studiens problemformuleringar samt huvudfråga som är hur revisorn ser på sin roll i upptäckten av bedrägeri.

Eftersom vi behandlar ett känsligt ämne fick respondenterna förbli anonyma och därmed kunde vi förvänta oss mer sannhetsenliga svar. De respondenter vi intervjuat är revisorer från små och medelstora revisionsbyråer belägna i Trollhättan och Uddevalla. Anledningen till att vi valde just revisorer är för att vår studie baseras på deras roll i upptäckten av bedrägerifall och det är de som kan ge oss bäst svar på vår forskningsfråga. Skälet till att vi valde att avgränsa oss till endast små och medelstora revisionsbyråer är för att vi tror att de, på grund av sin storlek, är mer beroende av sina kunder och därmed skulle känna av förlusten av en kund i större omfattning än större revisionsbyråer. Detta kan i sin tur leda till en konflikt mellan anmälningsplikten och tystnadsplikten.

Vårt tillvägagångssätt för att ordna intervjuer med revisorer var att kontakta dem via mail, telefon och personliga besök på byråerna. Vi började med att söka upp små och medelstora revisionsbyråer på gula sidorna som vi sedan mailade. Majoriteten av de kontaktade revisorerna gav ingen respons på våra mail. Andra steget var därefter att antingen ringa eller besöka dem, men telefonsamtalen gav ingen framgång så vi bestämde oss slutligen för att besöka dem personligen vilket gav resultat. Men det var många revisorer som nekade till intervjuer på grund av att de antingen inte kunde med anledning av hög arbetsbelastning eller inte ville delta på grund av känsligheten i det behandlade ämnet. I de intervjuer vi lyckades boka tyckte vi att revisorerna var kunniga och erfarna. Dessa revisorer hade varit verksamma i branschen mellan tio till trettio år. Några av intervjupersonerna upplevdes vara mångordiga och gärna delade med sig av egna erfarenheter, medan andra hade lite svårare för att öppna sig till en början.

Under datainsamlingen dök det hela tiden upp tankar kring våra problemformuleringar som vi sparade i ett dokument för att i den avslutande diskussionen se hur våra egna kunskaper hade utvecklats under studiens gång.

För att samla in vår primära data kontaktade vi först de revisorer som vi ville intervju. Efter bearbetningen av resultatet från intervjuerna sökte vi efter relevant och understödande teori som gav möjligheten för vidare tolkning. Därefter läste vi noggrant

igenom både empirinavsnittet och teoriavsnittet och på detta vis kunde vi se hur den empiriska datan skildrades i teorin. Denna analys försökte vi göra direkt efter att vi avklarat intervjuerna så att vi under genomförandet av analysen fortfarande var insatta i de diskussioner som vi haft under intervjuerna och fortfarande hade detaljer kvar i minnet. Nästa steg i uppsatsprocessen var att dra slutsatser för besvarandet av vår forskningsfråga.

2.4 Analysetoder

Den undersökningsansats som ligger till grund för detta arbete är den induktiva ansatsen som går ut på att man använder den data som insamlats från empirin som utgångspunkt till teorin (Bryman & Bell, 2011). Det resultat som erhålls från studien generaliseras (Gustavsson, 1998). Denna ansats var bäst lämpad för vår studie i och med att studien är av kvalitativ karaktär. Motivet till vårt val var att vi på detta vis fick en bättre inblick i det behandlade ämnet genom att först låta våra respondenter ge sin skildring av ämnet, och därefter se hur detta återges och styrks i teorin.

Motsatsen till den induktiva ansatsen är den deduktiva ansatsen som istället använder teorin som utgångspunkt till empirin. Denna ansats används i samband med valet av en kvantitativ metod och ett positivistiskt synsätt (Bryman & Bell, 2011).

2.5 Källkritik

Vi har i vår studie använt oss av ett antal olika källor och därför är det viktigt att alltid vara kritisk mot de källor som används för att inhämta informationen kring det ämne som studeras. Detta gjorde vi bland annat genom att kontrollera upphovsman till de olika källorna och gjorde en bedömning av syftet med framställningen av dem. Valet av våra källor anser vi är tillförlitliga och de har bestått av relevant material som vi haft användning av. Sekundärdatainsamlingen utgörs till stor del av vetenskapliga artiklar och avhandlingar som behandlar det studerade området.

Vi anser att vi i vår empiri har fått tillförlitliga svar men på grund av känsligheten i det behandlade ämnet kan det hända att respondenterna varit försiktigare med vilken information de delat med sig av. Detta är förståeligt då de flesta inte vill exponera sig och vi tror att det är en anledning till varför ett stort antal kontaktade revisorer avböjde till intervjuer.

De intervjufrågor vi utformat och intervjuer vi genomfört är underlagen för vårt resultat och vi anser resultatet vara tillförlitligt med hänsyn till att det är revisorer som besvarat frågorna. De utgör huvudrollen i studien och är de enda personerna som kan ge bäst svar på våra problemformuleringar. Vi har ställt relevanta frågor kring det behandlade ämnet för möjligheten att med hjälp av ett bra resultat besvara forskningsfrågan och därmed uppfylla vårt syfte.

2.6 Tillförlitlighet och överförbarhet

Vi valde att spela in intervjuerna efter tillstånd från respektive respondent. Enligt Patel och Davidson (2003) är fördelen med en ljudinspelning att ingen information som tagits del av går förlorad. Nackdelar är däremot att det tar tid att skriva ner inspelningarna. En inspelning av en intervju kan också påverka respondentens svar på de frågor som ställs.

Trots nackdelarna tycker vi att fördelen överväger nackdelarna då vi ville ha tillgång till respondenternas exakta svar så att vi på detta vis hade möjlighet att presentera en analys av bra kvalitet. Att det skulle vara tidskrävande att skriva ner intervjuerna från inspelningarna såg inte vi som en nackdel då det till följd av detta ledde till bättre analyser. Vi uppfattade inte att de svar som vi fick av respondenterna påverkades av att de blev inspelade med hänsyn till att de garanterades anonymitet. Det är lätt att anta att respondenterna inte skulle ha incitament att tala sanning om de inte agerar på så sätt som krävs av dem med hänsyn till professionen, men vi upplevde ändå att de under intervjuerna gav ärliga svar då de upplevdes vara avslappnade och trygga under intervjuerna med oss. Med detta som bakgrund kan vi enligt Patel och Davidson (2003, s.103) konstatera att vår datainsamling är valid då de uttrycker att:

”Vad gäller själva datainsamlingen kopplas validiteten till om forskaren lyckas skaffa underlag för att göra en trovärdig tolkning av den studerades livsvärd.”

Vid kvantitativa studier anses en studie vara tillförlitlig när den vid upprepade försök ger samma resultat. Det ska vara möjligt för andra forskare att genomföra samma studie där resultatet ska motsvara den ursprungliga studiens resultat (Bryman & Bell, 2011). Eftersom vi valt en kvalitativ undersökningsmetod är det svårare att replikera studien och därmed få samma resultat vid återupprepade försök. Att svaren skulle se annorlunda ut behöver i en kvalitativ studie inte innebära en låg tillförlitlighet då olika svar kan bero på att respondenten fått nya kunskaper och erfarenheter (Patel & Davidson 2003).

I *Forskningsmetodikens grunder* skriver Patel och Davidson (2003, s.103) ”Om frågan lyckas fånga den unika situation och detta yttrar sig i variation i svaren så är detta viktigare än att samma svar alltid erhålls.”

Vi anser att vår studie är tillförlitlig med hänsyn till att revisorer besvarat våra frågor kring det behandlade ämnet då de är mest lämpliga för att besvara dessa eftersom de har den kunskap krävs.

3. Teoretisk referensram

I detta avsnitt presenteras den teoretiska referensramen som ligger till grund för studiens sekundärdata. Här behandlas bland annat revisorns oberoende, god revisionssed, tystnadsplikten, anmälningsplikten, revisorns roll i upptäckten av bedrägerier, förväntningsgapet och skadeståndsskyldighet.

3.1 Insamling av teori

Vår teoretiska referensram utgörs av inhämtad information från bland annat facklitteratur, avhandlingar och vetenskapliga artiklar. Den litteratur och de avhandlingar vi använt har vi lånat från Högskolan Västs bibliotek. De vetenskapliga artiklarna är hämtade från databaserna Emerald och Abi Inform där sökord som använts har relaterats till det studerade området. De källor vi använt oss av har varit av relevans för det behandlade ämnet. Ett problem som uppstått under sökningen av vetenskapliga artiklar har bland annat varit bristen på preciserade sökresultat.

3.2 Revision

Revision är att kritiskt granska, bedöma och uttala sig om ett företags redovisning och förvaltning i en årlig revisionsberättelse. Det finns uppställda krav på hur företagsrapporter skall redovisas och det är revisorn som genom sin granskning ger trovärdighet till de finansiella rapporterna (FAR, 2004). Den revisionsberättelse som revisorn upprättar skall intressenter kunna förlita sig på, vilket i sin tur främjar effektivitet på kapitalmarknaden samt olika former av investeringar (Kwaku Asare & Wright, 2012). För ägarna och de olika intressenterna är revision av stor betydelse då de genom revideringen kan lita på de finansiella rapporter som styrelsen och Vd:n, efter revisorns granskningar, förser dem med (Dixon, Woodhead & Sohlman, 2006).

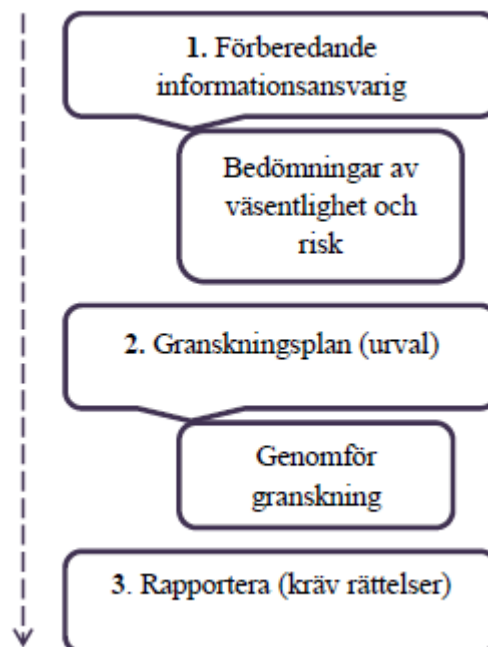
Revision är uppdelat i två delar varav den första delen är *revision av förvaltningen*, som innebär att revisorn skall undersöka om förvaltningen uppfyller de lagar och regler som finns uppsatta för styrelsen och Vd:n, som till exempel aktiebolagslagen samt regler som bolagsordningen ställer upp. Den andra delen av revisionen består av *revision av årsredovisning och bokföring*, som innebär att revisorn undersöker om gällande lagar, regler och normer för bokföring och årsredovisning följs (Fant, 1994).

Vid revideringen använder revisorn två olika typer av granskningsmetoder, men det förekommer oftast kombinationer av dessa två metoder. Den första granskningsmetoden är *granskning av kontroller* som bygger på att revisorn verifierar företagets interna kontroller och ser till att de fungerar som de ska. Exempel på åtgärder är uppföljning av

avstämningar, bedömning av utformandet av redovisningsrutiner, intervjuer och observationer av kontrollåtgärder med mera. Den andra granskningsmetoden är *substansgranskning*. Vid tillämpandet av denna metod granskas den löpande redovisningen, bokslutet och olika resultat- och balansräkningsposter. Exempel på åtgärder är lagerinventering och nyckeltalsanalys (FAR, 2004).

Två centrala begrepp inom revisionen är *väsentlighet* och *risk*. Revisorn måste i tidigt skede, under sin granskning, bedöma vilken information som är mest väsentlig att undersöka vid bedömningen av årsredovisningen och förvaltningen. En riskanalys utförd av revisorn förenklar upptäckten av fel i redovisningen, svagheter i de interna kontrollerna och ger underlag för förvaltningsrevisionen med hänsyn tagen till de risker och skador som styrelsen och Vd:n kan utsätta företaget för (FAR, 2004). Granskningsmetoder skall väljas utifrån den riskanalys som utförs och därefter fattas beslut om vilka granskningsåtgärder som behöver praktiseras för att motverka risken av väsentliga fel. En viktig risk är bland annat *upptäcksrisk* som ligger hos revisorerna, som innebär att revisorn vid revideringen inte upptäcker väsentliga fel. Denna risk är direkt beroende av granskningsinsatsernas omfattning och inriktning (Fearnle, Beattie & Brandt, 2005).

Nedanstående figur är en illustration av avsnittets innehåll där den illustrerar de olika stegen i revisionen.

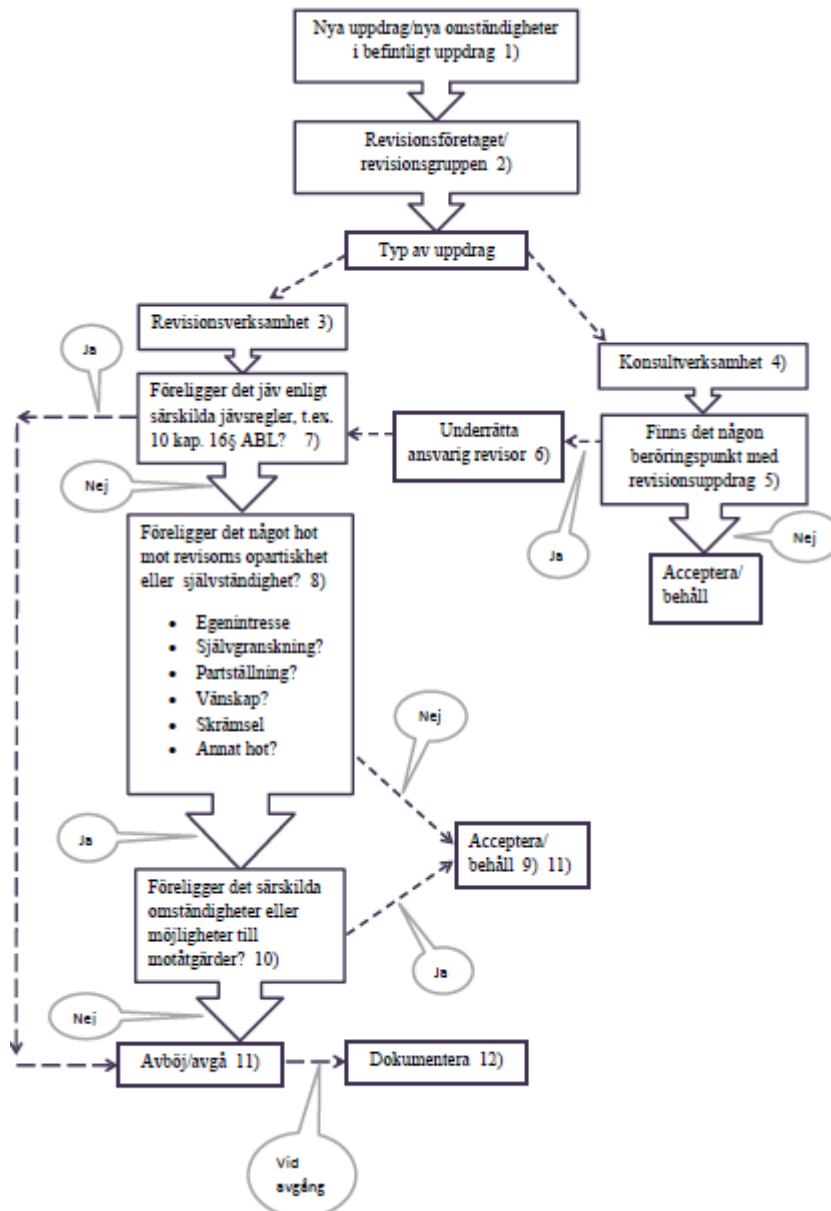

Figur 1. Revisionsprocessen (Omarbetad från Johansson, Häckner & Wallerstedt, 2005, s.162)

3.3 Revisorns oberoende

Opartiskhet, självständighet och objektivitet är viktiga egenskaper som en revisor bör ha. För att en revisor skall respektera sin oberoendeställning skall han vid utförandet av revideringen för varje enskilt uppdrag i revisionsverksamheten kontrollera om hans opartiskhet, självständighet eller objektivitet kan påverkas av olika situationer, och på så sätt rubba förtroendet för besittningen av dessa egenskaper (Diamant, 2004).

Analysmodellen är en modell som revisorn skall använda i de fall hans självständighet och opartiskhet ifrågasätts. Modellen består av ett antal olika förhållanden som negativt kan påverka revisorns förtroende. De förhållanden som nämns är bland annat egenintressehotet, självgranskningshotet, partställningshotet, vänskapshotet och påtryckningshotet (Diamant, 2004). Detta illustreras i nedanstående figur som visar de olika delarna i analysmodellen.

Figur 2.
Analysmodellen
(Omarbetad från
FAR, 2004, s.87)

För att finansiella rapporter som revisorn granskar skall anses vara tillförlitliga för intressenterna är det ytterst viktigt att revisorn är oberoende i sin granskning och inte påverkas av sådant som kan inverka till nackdel för någon annan. Detta är särskilt viktigt i de fall intressenter baserar sina beslut på de finansiella rapporter som revisorn granskat, och i de fall dessa kan påverka relationen mellan olika intressenter. För att försäkra intressenter om revisorns oberoende har det reglerats att revisorn måste göra en egen bedömning av oberoendet och därefter dokumentera detta (Diamant, 2004).

”... en revisor är oberoende om han vid utförandet av ett uppdrag har förmågan och viljan att göra sina bedömningar och fatta sina beslut på grundval av föreliggande fakta och utan att låta sig påverkas av andras personers vilja eller önsknings.”

(Vårdal 1987 se Diamant 2004, sid 163.)

Intressenter kan avgöra huruvida revisorn är oberoende eller inte genom att observera hans offentliga uppträdande. Oberoendet säkras även genom de yttre ramarna av verksamheten i fråga, samt genom kontrollmöjligheten av revisorns egen verksamhet (Diamant, 2004).

3.3.1 Hot mot oberoende

Diamant (2004) berättar att hot mot en revisors oberoende kan antingen vara direkta eller indirekta ekonomiska incitament. Direkta ekonomiska incitament är fall där revisorn genom illojalt handlande gynnar egna ekonomiska intressen. Han försöker i dessa fall för eget vinstsyfte underlåta att göra en anmärkning på felaktiga handlingar i det enskilda fallet. Indirekta ekonomiska incitament är däremot fall där revisorn gynnar andras ekonomiska intressen, vilket resulterar i illojalitet mot det aktuella uppdragets intressen. Han kan i dessa fall undvika att anmärka händelser som han i vanliga fall har skyldighet att anmärka. Genom att gynna andra intressen än de som uppdraget föreskriver hoppas revisorn på en utvinnande belöning. I *Revisors oberoende* skriver Diamant även (2004, s.182): ”På grundval av detta kan slutsatsen dras att oberoendehoten uppkommer genom att revisorn står i någon form av ekonomisk relation till någon fysiskt eller juridisk person som har, eller kan komma att få, ett eget intresse av utfallet av revisorns granskningsarbete.”

Ett ytterligare hot mot oberoendet kan enligt Diamant (2004) vara fall där revisorn har för nära relation till klienten som han har i uppdrag att granska. Om revisorn står för nära bolagsledningen kan det leda till att han inte rapporterar sådant som han upptäcker under sin granskning vilket, vid offentliggörandet av dessa rapporter, kan medföra ekonomiska eller andra skador på företaget. Detta rubbar i sin tur förtroendet för revisorns oberoende, självständighet och opartiskhet. Denna lojalitet till klienten kan även innebära att han inte delar med sig av den kritik som han i vanliga fall hade gett .

Ägarna har rätt att avsäga revisorn uppdraget hos dem och detta kan vara en omständighet som orsakar att revisorns oberoende hotas. Andra faktorer som kan påverka en revisors oberoende är hans privata, sociala och politiska aktiviteter. Om revisorn är beroende av ledningen för att få tillgång till den information som han behöver under sin revidering, är det ett hot mot hans oberoende eftersom han måste förlita sig på den informationen. Om revisorn i dessa fall enbart väljer att förlita sig på den information som företagsledningen försett honom med kan det resultera i att han försummar sina granskningsskyldigheter (Diamant, 2004).

I alla ovannämnda fall där revisorns oberoende störts är intressentskyddet åsidosatt. Fokus ligger då på hur allvarliga fel revisorn begått (Diamant, 2004).

3.3.2 Åtgärder mot oberoendehot

Oberoendehot kan motverkas genom att revisorn funderar över vilka hot som kan komma att föreligga i de enskilda uppdragen, hur allvarliga hoten är, vilket samband det finns mellan hotomständigheterna och revisorns granskning, hur effektivt motåtgärderna fungerar och slutligen även tänka på klientens storlek (Moberg, 2003). En revisor som gör en sådan analys har hög etisk moral och jobbar i enlighet med de riktlinjer som finns. Skulle han dock inte ha en etisk moral som stoppar honom från att påverkas i sitt arbete är det revisionsbyråns uppgift att säkerställa att deras revisorer innehar denna egenskap. Även interna kvalitetskontroller för att säkerställa att revisorer jobbar effektivt med att detektera oberoendehot är viktigt. Det är även viktigt för revisorerna att vara kritiska och inte förlita sig allt för mycket på kunden då detta kan innebära ett oberoendehot (Fearnle, Beattie & Brandt, 2005).

Genom att fundera över dessa motåtgärder ökar kvalitén på genomförandet av revisionsbyråers uppdrag. En faktor som påverkar organiseringen av arbetet på byråerna är storleken på organisationen. Genom att arbeta på detta sätt kan byråer motverka de granskningshot som kan förekomma vid olika uppdrag. Revisionsbyråer kan motverka oberoendehot genom att exempelvis föra dokumentationer och checklistor av olika rutiner för hanteringen av dessa, investering i utbildning kring dessa frågor samt lärande från varandras erfarenheter och interna system som säkrar kvalitén av uppdragen med mera. Det är också till fördel att tänka på att dela upp rådgivningsuppdrag och revisionsuppdrag så att de inte behandlas av samma personal (Moberg, 2003). Anledningen till detta är att revisorns opartiskhet och självständighet kan äventyras om revisorn utför båda delarna. När en revisor upptäcker att hans opartiskhet och självständighet äventyras vid utförandet av ett uppdrag och han inte finner åtgärder mot detta bör han avstå från antingen revisionsuppdraget eller rådgivningsuppdraget (FAR, 2004). De ovannämnda motåtgärderna används främst av små revisionsbyråer (Moberg, 2003).

3.4 Etiska riktlinjer

Etiska riktlinjer är viktiga då alla revisorer, genom att följa dessa, arbetar på ett enhetligt och professionellt sätt. Genom att dessa regler följs kan även allmänheten förlita sig på att revisorer utför sitt arbete på ett korrekt och professionsmässigt sätt. För att möta allmänhetens förväntningar sammanlänkas de allmänna kraven som finns på revisionsyrket med de riktlinjer som styr hur revisorer skall agera (Diamant, 2004).

De etiska reglernas användbarhet beror på hur stor kännedom och kunskap revisorerna har om dessa. Revisorn måste vid sin granskning av finansiella rapporter ha etisk kompetens och den revisor som kan följa och tillämpa de standarder och etiska regler som finns för yrket anses vara kompetent. De etiska reglerna ses som vägledning och effektiviteten av dessa regler anses öka ju högre erfarenhet revisorn får. Det positiva med etiska riktlinjer är att intressenter till revisorns granskade arbete kan försäkras om att granskningen är utförd med bra kvalitet, då revisorn gjort sina bedömningar med hänsyn tagen till de etiska reglerna. Kvalitén på revisorns bedömningar ökar alltså vid tillämpandet av etiska regler. De påverkar revisorn till att anstränga sig mer innan han fattar beslut och på detta sätt undviker han även att onödiga risker tas samt att bli ansvarig för dessa (Pflugrath, Martinov-Bennie & Chen, 2007).

3.5 Tystnadsplikt och anmälningsplikt

Tystnadsplikten upprättades i syfte att skydda det granskade företaget. Den innebär att revisorn har tystnadsplikt gentemot aktieägare, styrelseledamöter, kreditgivare, anställda, facket, journalister, staten, kommunen, kunder och leverantörer. Revisorn får alltså inte lämna uppgifter till utomstående som han under sitt uppdrag tagit del av, då det kan medföra en ekonomisk skada för företaget. Han får inte heller använda denna information till sin egen fördel eller till nackdel för någon annan. Bryter revisorn mot tystnadsplikten och detta medför skada för företaget, kan han i grövre fall få stå till svars för trolöshet mot huvudman enligt brottsbalken (Moberg, 2003).

Om revisorn upptäckt något i sin revidering som bör anmärkas i revisionsberättelsen, kan revisorn inte använda tystnadsplikten som skäl till varför han inte tagit med en anmärkning i revisionsberättelsen. Han måste dock tänka på att framföra anmärkningarna på ett sätt som skadar företaget i minsta möjliga mån samtidigt som anmärkningarna ska uppfylla sitt syfte (Moberg, 2003).

År 1999 infördes anmälningsplikten för revisorer med syfte att bekämpa ekonomiska brott då revisorn har ett ansvar i dessa fall. Andra syften med införandet av anmälningsplikten var bland annat att utveckla industriell demokrati, öka den statliga kontrollen över ekonomin och förbättra de ekonomiska marknaderna (Larsson, 2005). Denna anmälningsplikt går ut på att revisorn vid misstanke om ekonomisk brottslighet, utförd av Vd:n eller en styrelseledamot, har skyldighet att anmäla detta till åklagaren (Ekobrottsmyndigheten, 2011b). Innan anmälningsplikten har revisorn en handlingsplikt

som inrymmer de åtgärder som han måste utföra innan han gör en anmälan till åklagare. Om utförandet av dessa åtgärder inte leder till det önskade resultatet ska en anmälan till åklagare göras. Alltså ska en anmälan göras endast efter att andra tillgängliga alternativ prövats och det inte finns någon annan utväg (Ekobrottsmyndigheten, 2011a).

I samband med anmälningspliktens införande blev olika instanser oroliga över att detta för revisorn skulle innebära en mindre effektiv revision, då han på grund av anmälningsplikten kan bli sedd som en informatör åt staten och att det därmed kanske leder till minskad möjlighet att erhålla information från det granskade företaget. Regeringen som också insåg denna problematik valde att utforma lagen om anmälningsplikt på ett sätt som inte skulle påverka revisorns effektivitet vid genomförandet av sitt granskningsuppdrag. Anmälningsplikten ska därför endast tillämpas vid misstanke om ekonomisk brottslighet (Larsson, 2005).

3.7 Ekonomiska brott

Revisorn har i uppgift att, till företagsledningen, lämna skriftliga och muntliga rapporter med bland annat iakttagelser, kritiska synpunkter samt förbättringsförslag på den interna kontrollen (Diamant, 2004). Vid misstanke om ekonomiska brott, utförda av en styrelseledamot eller Vd:n, har revisorn skyldighet att rapportera till styrelsen (Larsson, 2005). Det förekommer fall där revisorn inte behöver rapportera till styrelsen när han har anledning att anta att styrelsen inte skulle ta hänsyn till hans iakttagelser, och om han anser att en avvaktan med anmäla skulle kunna innebära en risk att bevis förstörs samt medföra skada för bolagets intressenter (FAR, 1998).

Den handlingsplikt revisorn har gäller inte försöks- och förberedelsebrott utan omfattar endast fullbordade brott. Det är endast de fullbordade brotten som anmäls till åklagare. Hur länge en revisor kan avvakta innan han vidtar åtgärder från första misstanken om ekonomiskt brott beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Det är dock viktigt att revisorn ges möjligheten att samla in tillräcklig information och underlag för att göra en rätt bedömning av situationen, innan han vidtar åtgärder (FAR, 1998).

3.8 Revisorns roll i upptäckten av bedrägeri

Revisionsmässiga oegentligheter har ökat på senare tid och det är viktigt att skilja mellan oegentligheter och bedrägeri. Bedrägeri är en oegentlighet som medför skada för någon annan. Det förekommer två typer av bedrägerier som antingen är orsakade av oavsiktliga misstag eller bedrägerier som orsakats av avsiktliga fel (Young, 2002). Revisorn har en handlingsplikt som innebär att han måste vidta åtgärder och informera styrelsen om sina iakttagelser. Bolaget ska sedan ta hänsyn till iakttagelserna och försöka avhjälpa misstagen. Detta innebär att en anmälan till åklagare inte behöver ske. (FAR, 2004). Det har dock framkommit att externa revisorer inte varit tillräckligt

uppmärksamma och oftast reagerat för sent på brister eller felaktigheter i redovisningen som sedan visat sig vara en del av ett ekonomiskt brott (Larsson, 2005). Beroende på omfattningen av deras profession löper revisorer större risk för ansvaret av upptäckten för oegentligheter och annan bristfällig förvaltning som förekommer vid enskilda uppdrag. Problemet med detta är dock att revisorer inte alltid har försetts med de kunskaper som krävs för att upptäcka dessa brister. Trots detta förväntas de upptäcka dem och ett ansvar för detta har fästs vid dem (Jayasuriya, 2006).

Young (2002) förklarar att externa revisorer granskar det aktuella företaget en gång per år under en åtta till tolvveckors period. Detta medför svårigheter att integrera sig i företagets miljö och kultur, vilket kan vara ett problem då det kan bli svårare att upptäcka bedrägerier. Förfalskningar av dokument, manipulationer i olika poster och lögnar är varningsflaggor som så småningom kommer upptäckas av revisorn då bedrägeriet växer. Det kan ta flera år innan bedrägerier upptäcks vilket är ett problem då det innebär att preskriptionstiden för brottet redan kan ha runnit ut. Ett tillvägagångssätt för externa revisorer att bli mer insatta i det granskade företagens miljö och kultur är att de kvartalsvis granskar deras finansiella rapporter.

Smith et al. (2005) framhäver att det är viktigt att företag bör vidta åtgärder som exempelvis striktare regleringar för att motverka och förhindra bedrägerier. Revisorer skall därför granska och undersöka de finansiella rapporterna för att försäkra sig om att de inte innehåller några brister eller felaktigheter. Bedrägerier kan vara svåra att upptäcka och just därför måste revisorer vara uppmärksamma genom att observera indikationer som kan tyda på förekomsten av bedrägeri i företaget, med hänsyn till att de är de första personerna som kommer i kontakt med företagsrapporterna. Ansvaret för att upptäcka bedrägerier hänger egentligen inte på revisorerna, då det inte ligger inom ramen för deras arbete, utan på ledningen som emellanåt måste genomföra interna kontroller för att förhindra bedrägerier. Men genom att revisorer snappar upp på de första antydningarna på bedrägeri kan dessa snabbast möjligt handskas och bearbetas genom att denna information förs vidare till ledningen.

Förekomsten av indikationer som tyder på bedrägeri betyder inte till varje pris att så är fallet. Det kan vara svårt för revisorer att särskilja olika riskfaktorer grundat på hur väsentliga eller oväsentliga de är och vilka som är de viktigaste varningsflaggorna. Det effektivaste företag kan göra för att undvika bedrägerier är att satsa på de interna kontrollerna då de har en stor inverkan på upptäckten av bedrägeri. Om ledningen inte satsar på dessa är det en varningsflagga. Verksamhetsstabilitet och finansiell stabilitet är också viktiga delar att hålla koll på. Om dessa inte är konsekventa ökar misstänksamheterna för bedrägeri (Smith et al., 2005).

McKee (2006) berättar att när bedrägeri begås kan bedragare göra det svårare för revisorer att upptäcka det genom att förutse vad revisorn kommer att titta på. Fördelar med oförutsägbara revisorer är att chansen att upptäcka bedrägeri ökar, revisionen blir effektivare, det blir svårare för bedragarna att dölja bedrägeri samt att kunder och

allmänheten kommer vara nöjdare med revisorernas arbete. Nackdelarna är att det kan medföra kostnader såsom extra tid för revisionsplanering, mer tid för revisionsträning, ytterligare tid till att samordna aktiviteter som till exempel oväntade kontroller, extra tid för utförandet av hela processen, kostnaden för hyring av konsult med mera. För att bestämma optimal nivå av oförutsägbarhet föreslås revisorerna att väga kostnaderna mot fördelarna.

Olika sätt för revisorn att vara oförutsägbar på och på så sätt upptäcka bedrägeri lättare är enligt McKee (2006):

- ❖ *Slumpmässigt urval*: att varje objekt har lika stor chans att granskas, vilket gör det omöjligt för bedragare att veta vilka poster som kommer att väljas för granskning.
- ❖ *Oanmälda observationer av inventering*: inventering kan då inte flyttas till annan plats för att lura revisorerna.
- ❖ *Tidpunkten för granskning ändras*: en revisor bekräftar till exempel kundfordringar två månader före räkenskapsårets utgång istället för årets slut som är det normala, och på så sätt kanske upptäcka en bedrägeri som annars överförs till annat konto innan årets slut då granskningen börjar egentligen.
- ❖ *Granska några konton med mindre risk* för bedrägeri eller *granska små konton* som annars är osannolikt att man granskar på grund av deras storlek.
- ❖ *Användning av någon form av revisionsprogramvara*, där man kan testa stora elektroniska filer för till exempel dubbla betalningar. En bedragare kan anta att det är omöjligt att upptäcka det bland tusen andra poster.
- ❖ *Bädda in en monitor (programvara)* i kundens system som sparar viktig data som revisorn sedan kan hämta och analysera.

Andra sätt att upptäcka bedrägeri genom oförutsägbarhet är enligt McKee (2006) bland annat applicering av detaljerad analytisk analys, internetchattar mellan medarbetarna, att skaffa relevanta externa uppgifter, att undersöka kundens filer om kundernas korrespondens, skapa alternativa sätt att testa kundens uppskattning, att intervjua tidigare anställda om deras kunskap gällande bedrägerier, att ändra revisionstekniken från tidigare år, att observera verksamheten diskret och att testa whistleblower filer.

Om en revisor agerar på det här sättet och gör det till en del av sitt arbete så behöver det inte bli högre revisionskostnader. Även om det skulle bli lite högre kostnader så bör det inte vara några stora summor om man gör en bra revisionsplanering. Kostnaderna behöver inte bli högre om revisorer gör det *vanliga* arbetet oförutsägbart, alltså att oförutsägbarhet blir en del av arbetssättet/granskningsmetoden de använder. Även utbildning är en faktor som kan påverka kostnaderna. Genom att utbilda revisorerna i god tid innan själva granskningen sker kan kostnaderna hållas nere. Det anses vara viktigt att revisorer väljer den teknik som är mest lämplig vid revideringen (McKee, 2006).

Revisorers förutsägbarhet är anledningen till att vissa bedrägerier är lättare att dölja. Internationella standarder uppmuntrar därför till oförutsägbarhet som en del av revisionsplanen. Förväntningsgapet mellan vad intressenter förväntar sig av revisorer och vad de faktiskt uträttar minskar ifall revisorer gör oförutsägbarhet till en del av sin granskningsmetod (McKee, 2006).

Enligt Hassink, Meuwissen och Bollen (2010) jobbar inte revisorer i enlighet med de standarder som finns när det gäller bedrägeri. Detta kan bero på slarv, effektivitetsorsaker, uppkomsten av intressekonflikter eller för lite kunskap om innebörden av standarden. För lite kunskap om innebörden av standarden kan bero på att bedrägeri upptäcks så sällan som 1,07 gånger under åtta år, därmed har revisorer inte den erfarenhet som behövs för att kunna handskas med bedrägeri enligt god revisions sed. Detta kan motverkas genom utbildningsinsatser och utökning av revisionsgruppen, för att säkerställa tillgången på särskild expertis. I tidigare studier som gjorts gällande redovisningsskandaler och vad revisorn haft för roll i dessa situationer, har det i vissa fall visat sig att revisorer varit medvetna om bedrägeri men valt att inte gå vidare då de inte velat skada relationen till kunden.

3.9 Förväntningsgapet

Omständigheter där ett förväntningsgap uppstår är tillfällen då förväntningen på vad en revisor skall göra och vad han faktiskt gör inte motsvarar varandra. Detta leder till frågan - om samhället ställer för höga krav på revisorer? (Hassink, Meuwissen & Bollen, 2010) Allmänheten och intressenter av den revisionsberättelse som revisorn utger har en förväntan på revisorns ansvar samtidigt som revisorer själva vet vad deras arbete egentligen omfattar. Det finns alltså skillnader i allmänhetens och intressenternas syn på revisorns ansvar och dessa skapar förväntningsgapet. Det är bland annat revisorns ansvar i avhjälpandet och upptäckten av bedrägeri, hans oberoende, de bedömningar han gör när han väljer granskningsåtgärder och hans ansvar för bokföringen som anses vara delar där förväntningsgapet är som störst (Dixon, Woodhead & Sohlman, 2006).

Utseendet på förväntningsgapet kan dock se olika ut beroende på vems förväntningar det handlar om. En gemensam förväntning på revisorn är att han förväntas se till att det granskade företaget följer de regelverk som finns när hans arbete normalt endast omfattar granskning av huruvida företaget följt dessa regler eller inte (Cassel, 1996). Detta är ett resultat av att intressenter inte har tillräcklig kunskap om vad revisorers arbete omfattar och vad den goda revisions seden innebär. För att minska gapet bör revisorer tänka på att förbättra informeringen av vad deras arbete egentligen innebär, vad deras roll omfattar, vad lagar, rekommendationer och standarder förespråkar, en skärpning av revisorns integritet och ytterligare utbilda användare på revisionens funktioner (Dixon, Woodhead & Sohlman, 2006). Andra sätt att minska förväntningsgapet på är att relationen mellan revisorer, uppdragsgivare och det

granskade företaget överses, och de bör införstå sig på varandras respektive roller (Cassel, 1996). Det är viktigt att försöka minska detta förväntningsgap då det kan leda till att betydelsen av ett oberoende i revisionen kan uppfattas ha ett mindre värde och leda till ett dåligt rykte för revisorer (Dixon, Woodhead & Sohlman, 2006). Förväntningsgapet och hur det kan motverkas illustreras i nedanstående figur.

Figur 3. Förväntningsgap (Omarbetad från FAR, 2004, s. 111)

Anledningen till att revisorer inte alltid upptäcker bedrägerier kan vara för att det inte finns en gemensam ram för hur de skall agera i sådana situationer. Trots detta har allmänheten höga förväntningar på revisorns roll i sådana omständigheter (Hassink, Meuwissen & Bollen, 2010). Revisorn skall under sin granskning göra ett urval av den information som han, enligt sin bedömning, anser vara av väsentlig karaktär i det enskilda uppdraget enligt god revisionssed. Han skall därefter avgöra om något av den utvalda informationen visar sig vara tvivelaktig. Genom att endast fokusera på urvalet kan revisorn gå miste om annan viktig information som kanske hade kunnat leda till upptäckt av bedrägeri. Anledningen till att revisorn inte kan leva upp till de förväntningar som ställs på honom för att upptäcka bedrägeri, är för att han befinner sig i ett förhållande där han måste förlita sig på att den information som han förses med ger en rättvisande bild av företagets ekonomiska situation. Revisorn är beroende av det uppdrag som han utför och detta kan därmed leda till att han inte ifrågasätter uppgifternas uppriktighet (Johansson, Häckner & Wallerstedt, 2005). Ett annat problem är att det oftast är revisorn som beskylls när något går fel i ett företag just på grund av förväntningsgapet. Revisorer kan ha gjort allt de bör göra och utfört alla granskningar enligt god revisionssed men ändå bli beskyllda för att i revisionsberättelsen inte ha varnat intressenterna vilka risker det innebär för dem att ha en relation till det granskade företaget som håller på att misslyckas (Dixon, Woodhead & Sohlman, 2006).

3.11 Analysmodell

Vi har i vårt referat av vald teori tagit med rubriker som tillsammans ger en helhetsbild av problemdiskussionen och forskningsfrågan. Samtliga delar utgör viktiga byggstenar i revisionen. De har en stor vikt i hela sammanhanget och måste tas hänsyn till för att läsaren ska få en fullständig förståelse för vad revisorns roll faktiskt innebär. Problemdiskussionen behandlar det förväntningsgap som skapats utifrån de skandaler och debatter som uppkommit, där revisorn oftast fått skulden för något som egentligen inte hör till hans arbete. De lagar som införts har kommit till för att försöka klargöra revisorns skyldigheter och på så vis försöka minska förväntningsgapet. Vi har behandlat och tagit med lämplig teori som kan ge förklaringar på dessa problem.

Vi har delat upp vår teoretiska referensram i rubrikerna revision, revisorns oberoende, etiska riktlinjer, tystnadsplikt och anmälningsplikt, ekonomiska brott, revisorns roll i upptäckten av bedrägeri och förväntningsgapet. Liknande uppdelning har även använts i empirin och analysen för att skapa en röd tråd genom arbetet. Vi har försökt strukturera arbetet på så sätt att läsaren lättare skall kunna återkoppla de olika avsnitten med varandra.

Vi har från det teoretiska avsnittet tagit reda på hur andra ser på revisorns roll i upptäckten av bedrägeri vilket inte ger oss ett svar på vår forskningsfråga då vi vill ta reda på hur revisorn själv ser på sin roll i upptäckten av bedrägeri. För att få ett fullständigt svar på vår forskningsfråga måste därför även revisorer tillfrågas hur de ser på sin roll. Vi har utifrån teorin alltså endast fått en infallsvinkel på vad som betraktas ingå inom ramen för revisorns arbete.

Baserat på det empiriska resultat som vi kommer ta upp i nästa avsnitt kommer vi genomföra en analys av ämnet och därefter dra slutsatser från det. För att kunna göra detta formulerade vi ett antal frågeställningar som vi använde under våra intervjuer.

4. Empiri

I detta avsnitt presenteras först empiripresentationens struktur, och därefter resultatet från våra intervjuer med revisorer.

4.1 Empiripresentationens struktur

Avsnittet är uppdelat efter teman som berör olika frågor. Under respektive tema hittas samtliga respondenters sammanställda svar kring samma fråga. Anledningen till att vi valt detta upplägg är för att läsaren lättare skall kunna uppfatta samtliga respondenters svar rörande samma fråga och direkt kunna se likheter och olikheter mellan respondenternas svar. På detta vis kan det lättare utläsas om respondenterna har samma synpunkter.

Vi har till vårt empiriska avsnitt samlat in information kring det behandlade ämnet via intervjuer med revisorer med olika arbetslivserfarenhet inom branschen. Med hänsyn till att vi behandlar ett känsligt ämne ville respondenterna förbli anonyma och kommer i nedanstående avsnitt benämnas efter bokstäver som inte utgår från någon speciell rangordning med hänsyn till intervjuerna. Inga privata uppgifter såsom namn och arbetsplats kommer att uppges med hänsyn till att respondenterna ville vara okända. Vi kunde därmed även förvänta oss mer sannhetsenliga svar kring ämnet då respondenterna, genom anonymitet, kunde känna sig tryggare i att dela med sig av sina egna erfarenheter i branschen och ge personliga synpunkter och åsikter på hur de anser sig ha en roll i upptäckten av bedrägeri. De intervjuade respondenterna har varit antingen godkända eller auktoriserade revisorer som varit verksamma i branschen mellan tio till trettio år.

4.2 Presentation av empiri

4.2.1 Oberoende i revision

Intervjupersonerna skildrade revision som någon form av kvalitetssäkring. Revisorn skall kvalitetssäkra redovisningen samt hur bolaget sköts. De arbetar mycket utåt och på detta vis kan alla som har ett intresse i företaget försäkras på nivån av kvalitet. Respondent B berättade att revision i lagens mening innebär att granska företagets årsredovisning, bokslut och styrelsens förvaltning, men i praktiken utgörs det däremot av mycket rådgivning, felhjälpning och liknande.

Angående betydelsen av oberoende i professionen sa respondenterna att det utgör en av de centrala punkterna i deras arbete. Det är helt klart viktigt att ha ett oberoende

ställningstagande när de granskar ett företag. Om så inte är fallet finns det risker att de inte gör det professionen föreskriver och kräver av dem. Det är enligt respondent B väldigt viktigt för att de skall kunna utföra uppdragen på ett korrekt sätt. Oberoendet utgör som sagt en otroligt viktig del av arbetet och respondent A sa att det i vissa fall krävs avvägningar om revisorn skulle bli beroende med tanke på att det kan vara svårt att bedöma exakt när han blivit beroende. För att motverka hot mot oberoendet genomförs oberoendeanalyser, minst en gång om året, inför varje enskilt uppdrag. Med hjälp av dessa görs en bedömning av huruvida revisorn kan vara beroende av kunden eller inte.

Enligt respondent E genomförs de individuella bedömningarna utifrån hur det ser ut i det enskilda fallet. Vid varje nytt uppdrag kontrolleras och undersöks potentiella hot som kan påverka oberoendeställningen. Dessa slags kontroller görs varje år och inför varje års revision görs en utvärdering över om det uppstått förändringar.

Det finns olika alternativ för hur en revisor skall handskas med omständigheter där det framkommer att oberoendet kan ifrågasättas. Enligt respondent A kan de exempelvis ta hjälp av en extern kollega eller låta någon annan ta över uppdraget. Respondent B talade även om att avsägning av uppdraget kan förekomma men oftast vet de redan vid kontrolltillfället om de skall tacka ja eller nej till ett uppdrag.

Respondent C upplyste om att de använder sig av analysmodellen för att undvika att utförandet av rådgivning utgörs av samma personer som genomför revideringen. När det är fråga om lite större företag har de rådgivningsförbud vilket innebär att bokföringsjäva kommer på tal. Rådgivningen och revideringen skall alltså utföras av två helt olika personer. Han berättade även att han haft vissa kunder i 25 år och till följd av detta frågade vi om den långa relationen till dessa kunder kunde utgöra ett hot mot oberoendet, vilket besvarades med att han fortfarande, trots den långa relationen, håller en professionell ansats.

Enligt samtliga respondenter finns oberoendet även till för att kunden skall känna sig trygg. Detta resulterar i sin tur i att revisorer får ta del av den information som behöver fås av kunden. Det är betydelsefullt att kunden skall kunna lita på revisorn men samtidigt är det viktigt att relationen till kunden inte påverkar oberoendet. Enligt respondent D är det essentiellt att hålla den professionella distansen och inte låta personliga relationer styra arbetet. Det är förutsatt att revisorer skall vara oberoende på alla sätt och vis. Respondent C uttryckte att oberoendet är själva styrkan i det hela. Detta är skillnaden mellan revisionsbyråer och redovisningsbyråer.

4.2.2 Tystnadsplikt och anmälningsplikt

Fördelarna med tystnadsplikten, enligt samtliga respondenter, var bland annat att kunden blir medveten om att det som sägs stannar hos revisorn, annars kan det vara

svårt att få en god inblick i det granskade företaget om kunden skulle uppleva att han inte kan förlita sig på att den information som han delar med sig av inte sprids vidare till andra. Detta kan inverka negativt på revisorers arbete då de upplever att det är mycket svårare att genomföra uppdragen om kunder lämnar ut mindre information.

Trygghet i att tystnadsplikten är säker och gäller är viktig eftersom kunden inte behöver känna sig ängslig över att dela med sig av uppgifter som annars kan kännas obekväma att delge. Respondent E uttryckte att om tystnadsplikten inte hade existerat skulle det innebära att deras arbete hade varit offentligt vilket inte skulle fungera. Som revisorer sitter de exempelvis med information om kundens strategier och därför skall kunden kunna ha förtroende för att de behåller informationen för sig själva. Utan tystnadsplikten skulle de inte fått ta del av hela sanningen om det granskade företaget, vilket i sin tur hade resulterat i svårigheter att utföra arbetet på bästa möjliga sätt.

Enligt samtliga respondenter fanns det inte direkt några nackdelar med tystnadsplikten. Respondent A sa att det inte finns några nackdelar med tystnadsplikten och att det är en självklarhet att den skall finnas till, men den måste dock brytas i vissa fall där det skett ett brott.

Anmälningens införande upplevdes av samtliga respondenter inte ha påverkat deras positioner som revisorer. Enligt respondent A, C, D och E har det inte heller påverkat relationen till kunderna. Enligt respondent A och C har det varit blygsamt med anmälningar från revisorer och det händer sällan att plikten tillämpas. Samtliga respondenter påpekade att Kronofogdemyndigheten och Skattemyndigheten står för de flesta anmälningarna. Respondent B kunde inte tillägga mycket då han endast arbetat efter anmälningens införande och har jobbat med det från början.

Ingen av respektive respondenter hade stött på situationer där tystnadsplikten kommit i konflikt med anmälningens plikten. Respondent A talade om att han vanligtvis inte vill ha kvar en kund som han anmäler. Han skulle helst avgå vid sådana fall vilket han även hade gjort. Sedan var det även så att revisorer inte alltid kunde avgå från alla fall, och i dessa fall var det en självklarhet att relationen till kunden påverkades. Det är trots allt ett samarbete mellan revisorn och kunden. Revisorn skall ha förtroende för kunden och kunden skall vice versa ha förtroende för revisorn. Skulle revisorn bli tvungen att göra en anmälan innebär det på sätt och vis att förtroendet från revisorns sida minskat. Det är alltså ett ömsesidigt förhållande där båda parter måste ha förtroende för varandra.

Om någon blir misstänkt för brott och är under utredning av åklagare sätts, enligt respondent B och D, tystnadsplikten delvis ur spel och då måste de delge viss information till brottsutredarna. Skulle det förekomma några tveksamheter kan de vända sig till Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) för tips och råd om hur de skall agera i sådana situationer. Respondent D sa dock även att relationen till kunden inte hade upplevts som förändrat då de flesta kunder inte är medvetna om anmälningens plikten. Revisorer försöker informera sina kunder och genom att upprätta

uppdragsbrev tillsammans med kunden är kunden, redan från början, medveten om det ansvar som han har gentemot revisorn.

Enligt respondent C finns det inga begränsningar när det gäller huruvida man skall gå vidare med anmälan av ekonomiska brott, utan det *måste* göras.

- Det är ett så pass allvarligt läge att det inte finns många utvägar.

Han berättade att det förekommer interna processer som består av interna avstämningar innan steget till anmälan av ekonomiska brott. I slutändan är det så att man får avsäga sig uppdraget oberoende storleken på brottet.

4.2.3 Anmärkningar i revisionsberättelsen

Tillvägagångsätt för hur respondenterna hanterar situationer där de upptäcker något som bör anmärkas i revisionsberättelsen men samtidigt inte vill påverka relationen till kunden, samt om omdömet och beslutet av att anmärka något som i vanliga fall bör anmärkas påverkas av relationen besvarades bland annat genom att respondenterna redan från början gör en professionell bedömning och under hela processen ser till att hålla en yrkesmässig attityd. Respondent E sa att denna bedömning inte får påverkas av relationen till kunden.

- Vi är oberoende och börjar vi ta hänsyn till relationen till kunden gör vi inte vårt jobb som det bör göras.

Detta uttalande styrktes även av liknande uttalanden från resterande respondenter. Om så skulle vara fallet och hänsynstagandet till relationen mellan revisor och kund dominerar beslutet om de ska anmärka något som bör anmärkas i revisionsberättelsen eller inte innebär det att professionens roll undermineras. Skulle fel upptäckas i exempelvis bokslutet ges kunden en chans att rätta till det, vilket i sin tur innebär att en anmärkning inte behöver göras. Med hänsyn tagen till att kunden inte vill ha en oren revisionsberättelse rättar kunden ofta de fel som upptäcks av revisorn.

Respondent B berättade att det första steget kan vara att konsultera med en kollega och fråga hur denne hade agerat i samma situation. Rådfrågas flera olika revisorer och svaren riktar åt samma handling är det tydligt att felet bör anmärkas i revisionsberättelsen.

Om kunden och revisorn har olika ståndpunkter och kunden står fast vid att det fel som påpekats fortfarande är rätt skall revisorn, enligt respondent D, ställa sig frågan huruvida relationen till kunden fungerar. Det innebär i slutändan att kunden inte litar på revisorns omdöme.

Ärenden som befinner sig i en gråzon skall enligt respondent B vara viktiga att upplysa om och till nytta för läsaren av revisionsberättelsen. Att anmärka något bara för

anmärkningens skull är inget alternativ utan det måste vara något som är till förmån för intressenter. Det finns enligt respondent A och C ingen orsak till att skriva orena revisionsberättelser utan anledning, därför sker interna avstämningar för att revisorn skall ha fog för det som skrivs och veta att det är riktigt. Detta görs vid varje tillfälle där det förekommer övervägningar om en anmärkning i revisionsberättelsen ska tas med. Chansningar och aningar utan understödande bevis håller inte.

Respondent B uppgav att relationen till kunden är något som ständigt finns i bakhuvudet, vilket är svårt att undgå och säkerligen har det förekommit fall där han omedvetet agerat på ett visst sätt tack vare att han har en viss relation till kunden.

Med tanke på att revisionsberättelsen är en offentlig handling kan, enligt respondent C och E, sådant som anmärks ha en stor påverkan på kunden. Minsta lilla notering kan exempelvis påverka kreditgivningen till kunden, enligt respondent C. Det är enligt samtliga respondenter viktigt att de är säkra på det som anmärks och att dessa anmärkningar inte utgör mer skada än nödvändigt.

4.2.4 Bedrägeri

Ingen av respektive respondenter hade upptäckt bedrägeri. Däremot sa respondent A och E att de varit inblandade i fall där bedrägeri i mindre omfattning förekommit. Exempel på ett sådant fall enligt respondent A var bland annat att kassapersonalen i ett företag tagit pengar från kassan, men där ansågs det vara företagsledningen själv som måste ha rutiner för att avstämna kassan så att den stämmer. Revisorn skall i dessa fall se efter om sådana rutiner förekommer och om rutiner inte återfinns skall revisorn se till att de införs.

Respondent B hade varit med om fall där han misstänkt att det förekommit någonting men det hade aldrig gått så långt att en anmälan gjorts. Återigen nämndes betydelsen av att diskutera med kollegor om vad de tycker och så vidare. Det upplevdes att det måste gå rätt så långt innan en anmälan görs. Säkerligen är det många revisorer som väntar för länge, och drar sig för att göra en anmälan. Respondent B och E berättade att det är lättast att upptäcka bedrägerier i kontanthanteringsbranscher. Revisorns uppgift i dessa fall var att granska om företaget i fråga har ett korrekt kassasystem, och skulle det finnas misstankar om att kassan inte stämmer genomförs det djupare granskningar för att ta reda på den underliggande orsaken till varför det är så. Kontroller över varifrån insättningarna kommer är, enligt respondent E, också viktiga att utföra. Det ser olika ut från fall till fall då alla situationer har olika förutsättningar.

De vanligast förekommande fallen enligt respondent C var fall där privata utgifter smygs in, alltså kostnader som egentligen inte skall dras av från företaget. Sådana fall är inte ovanliga men då får kunden göra en rättelse vilket i de flesta fall resulterar i att det inte

går så långt att en anmälan görs. Om rättelse inte skulle ske är nästa steg att gå vidare till åklagare när det är stora summor det talas om, vilket väldigt sällan förekom.

Respondent D uppgav att det finns stora skillnader på revision i stora företag och revision i små företag när det gäller frågor om anmälan av bedrägeri. Ofta när bedrägeri upptäcks är det ägaren själv som begått bedrägerierna. Det är vanligt förekommande att han till exempel står för svarta intäkter.

Enligt samtliga respondenter är dock utgångspunkten att om rättelse kan ske så skall det göras först. Om rättelse inte görs eller om det inte är möjligt går de sedan vidare med en anmälan. I vissa fall måste de vända sig direkt till åklagare, men det beror bland annat på hur grovt fallet är. Är det exempelvis ägaren själv som utfört brottet vänder de sig direkt till en åklagare. Men om det å andra sidan är en anställd som utfört brottet vänder de sig till styrelsen först. Mycket handlar dock även om oförstånd, som exempelvis att kunden inte varit medveten om att han inte fått göra en viss handling. Här talades det framförallt om ensamföretagare.

Erfarenhet ansågs av samtliga respondenter vara viktigt för att kunna dra bättre slutsatser. För att dra bättre slutsatser var det också viktigt att de har möjligheten att vända sig till sina kollegor om råd eller att vända sig till ekobrottsmyndigheten och åklagare för deras bedömning om en anmälan bör göras eller inte. Ekobrottsmyndigheten kan inte ta emot allt som en revisor kan anmäla, därför görs en bedömning om vad som är skäligt att anmäla.

Respondenterna hade inga speciella granskningsmetoder för att upptäcka just bedrägeri då det inte är vad de är ute efter. Respondent C sa:

- När vi reviderar så granskar vi uttryckligen inte efter bedrägligt beteende eller andra typer av ekonomiska brott.

Samtliga respondenter uppgav att det inte finns speciella metoder för att hitta just bedrägeri. De är inte ute efter att upptäcka bedrägeri utan de arbetar med väsentlighet och risk. De genomför en revisionsplanering där de gör en bedömning av vilka risker och väsentliga poster som finns i det granskade företaget för vidare beslut om vilka poster som behöver grundligare granskning. Utifrån dessa utvalda poster väljer respondenterna granskningsmetod.

Respondent B och E berättade att det förekommit fall där de kan ha misstänkt bedrägeri men det finns inga specifika metoder för att upptäcka bedrägeri. Genom att utföra analyser och stickprov kan revisorn lättare upptäcka något som inte ser rimligt ut. Respondent C återgav att de som revisorer arbetar med att granska bolagets förvaltning och i första hand årsredovisningen. Oegentligheter är ett moment i revisionsprocessen. Dessa oegentligheter kan dock även vara ouppsåtliga vilket främst kan bero på för lite kunskap om regelverket från kundens sida.

Oförutsägbarhet i granskningen var en annan faktor som påverkar möjligheten för bedragare att dölja bedrägerier. Samtliga respondenter sa att de skall tänka på att vara oförutsägbara och oväntade när de arbetar, och detta försöker de göra genom att använda sig av olika granskningsmetoder vid varje enskilt uppdrag då det blir svårare för bedragare att dölja något. Men detta var inte något som de vid första ögonblicket tänkte på utan de ser efter vilka riskfaktorer som finns och gör därefter en djupare analys av dessa. Enligt respondent A kan det även vara lite svårt att variera sig beroende på storleken av det granskade bolaget. Dessutom sa respondent B och D att de inte gör detta med tanken att det kan finnas bedrägeri utan första tanken är att genomföra en effektiv revision.

4.2.5 Skäl till varför bedrägeri inte upptäcks av revisorer

Huvudsakliga orsaker till varför revisorer inte alltid upptäcker bedrägeri uppgavs, av samtliga respondenter, bland annat vara att det inte är deras roll att hitta bedrägerier. De granskar inte och letar inte efter dessa uppsåtliga händelser. Skulle bedrägeri upptäckas är det en självklarhet att det hanteras på det sätt som krävs av dem, men respondenterna nämnde att det inte tillhör deras arbete att leta efter dessa. De utgår ifrån väsentlighet och risk där de vid varje enskilt uppdrag utför riskanalyser. Respondent E sätter bland annat upp materialitetstal på hur stora avvikelser som kan fångas upp och dessa tal fick inte vara hur låga som helst.

Något som samtliga respondenter framhävde var att deras arbete består av att granska årsredovisningen och denna skall ge en rättvisande bild av företagens resultat och ställning. Detta gör de genom att följa de lagar och regler som finns. Eftersom stickprov görs på huruvida risker återfinns i vissa poster kan det enligt respondent A hända att bedrägeri inte uppfattas på annat håll. Om alla poster granskas hade bedrägeri kanske lättare upptäckts. Ett annat skäl till varför bedrägeri kanske inte upptäcks kan enligt respondent B bero på att revisorer inte haft traditionen att anmäla. Detta relaterades speciellt till mindre byråer vilket kunde bero på att de inte har en stor organisation bakom sig, där de har tydliga riktlinjer och större resurser för att lägga kraft på detta. Det kunde även bero på att mindre byråer har en annan sorts relation till kunden med mindre uppdrag. Respondent C sa att de i revisionsberättelsen skriver att de granskar med rimlig säkerhet och hur mycket detta är kunde man alltid fråga sig, men ungefär 80 % av balansräkningen kan räknas som granskning med rimlig säkerhet. Respondent E säger att de helt enkelt inte granskar varenda post i ett företag.

Hur ofta respondenterna granskar ett företag och huruvida detta kunde påverka upptäckten av bedrägeri tänktes kunna hänga ihop av samtliga respondenter. Många av de mindre företagen granskas endast en gång per år. Respondent A sa att han får löpande information under året som exempelvis balans- och resultaträkningar för möjligheten att hålla koll på hur företaget utvecklas. Respondent D sa att det kunde förekomma kombinerade uppdrag där de även fick göra löpande kontroller under året,

men i rena revisionsuppdrag sker granskning endast en gång per år. Respondent C berättade att om det granskade företaget är av större storlek granskas det normalt sett två gånger per år. Enligt respondent B var det klart att man kunde missa bedrägerier genom att endast granska ett företag en gång om året, men det betydde inte att det uteslöt möjligheten att upptäcka det. Respondent C och E höll med om att antalet gånger de granskar ett företag kunde ha en inverkan och att chanserna att upptäcka bedrägeri naturligtvis är större om de är ute och granskar löpande under året. Enligt respondent D är det dock en kostnadsfråga. Det som en kund betalar för kan sägas vara revisionsberättelsen. Många små företag som granskas beställer inte ett extratillfälle för granskning endast för upptäckt av bedrägeri hos dem. Större företag kan däremot ha större fokus på interna kontroller.

Ansvar för upptäckten av bedrägeri ansågs enligt samtliga respondenter inte ligga på dem. Respondenterna höll med om att de naturligtvis har en skyldighet i det om det skulle vara något som uttryckligen framkom, men de har inte ett ansvar för att upptäcka sådant som de inte kan misstänka. De som har ett ansvar för detta är bland annat kunden själv som har ansvar för att utföra interna kontroller medan revisorns uppgift är att granska vilka kontroller bolagen gör och i denna stadie ge synpunkter på vad som kan förbättras. Alltså är det i första hand kunden själv som har ansvaret och i andra hand påpekade respondenterna att ansvaret för upptäckten av bedrägeri ligger hos Skattemyndigheten och Kronofogdemyndigheten. Respondent A berättade att ofta när det har förekommit skandaler har revisorn fått ta skuld för det, men när vidare granskningar av revisorn genomförts har det upptäckts att han faktiskt inte gjort något fel. Har revisorn, enligt respondent C, gjort riskanalyser, planerat ordentligt och granskat i enlighet med denna och god revisionssed vid varje enskilt uppdrag så är det inget mer de kan göra. Den syn som samtliga respondenter har på sin roll vid avhjälpandet av bedrägeri var att de helt enkelt har regler att förhålla sig till. De har en skyldighet att granska bolaget och om något skulle upptäckas går de vidare med det.

4.2.6 Förväntningsgapet

Kunden har en förväntan på vad revision är och denna förväntan skiljer sig från lagstiftarnas förväntan på vad revision är, enligt samtliga respondenter. Det ansågs inte vara positivt att det finns ett förväntningsgap men det är enligt respondent B revisorer som måste se till att det förväntningsgapet försvinner. Enligt samtliga respondenter har gapet uppkommit just för att kunden inte alltid riktigt vet vad de gör och hela revisionsbranschen har inte gett förklaringar heller. Allmänheten förväntar sig att revisorer ska upptäcka bedrägerier och då kan de uppleva lite irritation. Som respondent A sa:

- Man blir lite irriterad när folk säger, nej men det där borde revisorn ha upptäckt. Men om inte ledningen själv har hittat det hur ska då revisorn hitta det?

Respondent B och E tyckte att det är styrelsen i bolaget som anses ha ansvaret för bolaget. Revisorn ansvarar däremot för att granska styrelsen. Allmänheten måste enligt samtliga respondenter inse vad revisorn gör och att han faktiskt inte granskar allt. Branschorganisationen måste förklara för allmänheten vad revision är och respondenterna tror inte att folk är insatta i ämnet eller inte vill ta åt sig av vad det faktiskt innebär. Som respondent A uttryckte det:

- Allmänheten tror att revisorn tittar på varenda sak för att de tycker att de bör göra det, men så är inte fallet.

Enligt respondent C det i slutändan så att om revisorn skall granska allt måste han lägga ner mer tid på det, men då blir fakturan dyrare vilket i sin tur resulterar i ett missnöje hos kunden.

Eftersom revisionsyrket är allmänt upplever respondent D att revisorer oftast får ta skulden för det som hänt. Respondenten tyckte att det för det mesta egentligen inte finns så mycket substans i kritiken mot revisorer, vilket media skriver väldigt lite om. De är ingen myndighet utan de är deras förlängda arm. Revisorer utför inget myndighetsutövande utan de granskar skatter och avgifter på uppdrag av Skatteverket. Enligt respondent A utgörs arbetet av oerhört mycket rådgivning och utan deras rådgivning hade det inte funnits något företagande i landet.

Om en kund enligt respondent B skulle få ett påpekande av Skatteverket eller kunden själv upptäckt något som revisorn inte anmärkt i revisionen och han skulle frågeställas till varför han inte upptäckt det måste han förklara att ett högre väsentlighetskriterium satts upp på annat håll just det året, och att han därmed inte granskat vartenda blad i bolaget, vilket kan vara svårt att förklara för kunden.

Möjligheter till att minska förväntningsgapet är enligt samtliga respondenter att prata med kunden så att de får förståelse för vad revision är. Skulle en kund enligt respondent D inte förstå vad det går ut på får revisorn fråga sig om han ska ha kvar kunden. Samtliga respondenter påpekade att det är viktigt att förtydliga revisorns roll på bästa möjliga sätt vilket anses vara den största utmaningen. Det är enligt dem inte deras roll att gå igenom allting utan en övergripande kontroll utförs. Respondent E anmärkte att förväntningsgapet skapas mycket av media. Media är inte så objektiva som skulle önskas när det gäller revisionsyrket utan de ger oftast den bild som de själva vill ge.

Det är enligt samtliga respondenter viktigt att få bukt med förväntningsgapet och det är lagstiftarna som ansvarar för detta. Den ökade regleringen på senare tid har för lagstiftarna varit ett sätt att minska gapet. Samtliga intervjuade respondenter framförde att det är lite märkligt att revisorer förväntas upptäcka bedrägeri när det inte hör inom ramen för deras arbete.

4.2.7 Skadeståndsansvar

Skadeståndsskyldighet i olika bedrägerifall kan, enligt samtliga respondenter, se olika ut. Om en revisor handlat i uppsåt eller av grov oaktsamhet görs en anmälan mot revisorn. Respondent C nämnde att revisorn också stäms för att han har en ansvarsförsäkring som pengar kan hämtas ut från. Enligt respondent B är saken att man inte får skada det granskade bolaget. Om revisorn skulle skriva något fel i revisionsberättelsen som i sin tur exempelvis orsakar att bolaget går i konkurs kan revisorn bli skadeståndsskyldig för att ha orsakat skada för bolaget. Om en kund, enligt respondent A, exempelvis skulle tycka att något som inte anmärkts av revisorn borde ha anmärkts kan kunden göra en anmälan så att revisorn i sin tur blir granskad. Det kan i vissa fall gå så långt att den granskade revisorn blir betalningsskyldig. Enligt respondent C är det väldigt sällan som skadestånd har dömts ut även då det prövats ett antal gånger. Anmälan går till revisorsnämnden som i sin tur kontrollerar revisorns arbete och skulle det upptäckas att han inte vidtagit de granskningsåtgärder som krävs kan skadestånd dömas ut. Revisorn ska enligt respondenten utföra uppdraget rätt och dokumentera det rätt. Som respondent E sa:

- Så länge vi följer god revisionsred kan vi aldrig bli skadeståndsskyldiga. Blir vi anmälda gör revisorsnämnden en bedömning om revisorn följt god revisionsred. Har vi agerat i enlighet med god revisionsred kan vi inte bli ansvariga för något.

4.2.8 God revisions- och revisionsred

God revisionsred är enligt samtliga respondenter kärnan som alltid genomsyrar uppdragen. Seden styr hela arbetet och metodiken. Vid genomförandet av alla enskilda uppdrag följer de praxis från Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR), Revisorsnämnden (RN) och de lagar och standarder som finns. God revisionsred beskrevs som sättet revisorn granskar på. Har revisorn, enligt respondent D, inte följt god revisionsred får han antingen en erinran eller förlorar auktorisationen/godkännandet beroende på hur grovt felet är. Det är här förväntningsgapet ansågs ha ett ursprung. God revisionsred beskrevs däremot som sättet revisorn skall uppträda på.

Samtliga respondenter nämnde internationella standarder (ISA) som en standard de förhåller sig till sedan år 2011. Enligt respondent A måste man följa ISA för att i sin tur kunna säga att god revisionsred följs. I ISA angav han även att det finns något som heter ISQC1, som är revisionsbyråers system för att hålla hög kvalitet. Det är en standard för vilka rutiner som ska finnas och behandlar mycket kring oegentligheter, bedrägerier och i princip nästan allt om hur svåra situationer ska hanteras.

5. Analys

I detta avsnitt presenteras de analyser som vi genomfört genom att koppla samman teorin och empirin i arbetet för att hitta likheter och skillnader.

5.1 Revision

Vår studie visade att revisorer skildrar revision som en kvalitetssäkring som skall ge intressenter en försäkring på att revisionsberättelsen är rättvis. Studien visar även att revision i praktiken till stor del består av rådgivning. Teorins skildring av revision tar däremot upp den lagstadgade beskrivningen av vad det är och dessa två skildringar anser vi kompletterar varandra då de ger en inblick i båda perspektiven.

5.2 Tystnadsplikt och anmälningsplikt

Fördelarna med tystnadsplikten är enligt bakgrundsavsnittet och empirin att kunden ska känna sig mer trygg i att den information som han uppger stannar hos revisorn och att han därmed känner sig säkrare i att dela med sig av mer information. Revisionen blir på detta vis effektivare. Vi anser, precis som resultatet av vår studie, att det inte finns några nackdelar då vi tycker att det är ett måste för ett fungerande samarbete mellan revisor och kund. Vi tror att det precis som empirin och bakgrunden säger att de inte skulle få ta del av känslig information om plikten inte hade funnits, vilket därmed hade påverkat revisorns möjlighet att framställa en rättvis bild av det granskade företaget.

I och med anmälningspliktens införande förekom det debatter om hur revisorns position skulle påverkas och regeringen såg därmed till att utforma lagen på så sätt att plikten endast skulle gälla anmälning av ekonomiska brott, vilket inte skulle kunna påverka revisorns position gentemot kunden i övrigt. Detta är något som vi även kom fram till under våra intervjuer då revisorer bekräftade att deras positioner inte påverkats av anmälningspliktens införande. Relationen till kunderna har inte förändrats. Vår egen syn på införandet av anmälningsplikten ändrades efter att ha genomfört studien då vi trodde att tillämpningen av anmälningsplikten negativt skulle påverka relationen till kunden och att kunder därmed skulle kunna gå förlorade. Men vi har nu lärt oss att plikten endast gäller ekonomiska brott och att den inte behöver påverka relationen till kunden då kunderna säkerligen förstår att revisorn måste anmäla brott, precis som vem som helst måste, när det sker.

Utifrån våra intervjuer kom vi fram till att tystnadsplikten inte står i konflikt med anmälningsplikten. Tystnadsplikten sätts delvis ur spel då revisorer måste ge viss

information till brottsutredare om en kund skulle bli misstänkt och de tvingas göra en anmälan. Revisorn har ett ansvar att anmäla brott som upptäcks då det är något som de enligt lag har en skyldighet att göra. Vi upplevde att dessa plikter väger tyngre än relationen till kunden, och något som stärkte vår uppfattning var en del av primärdatan som framhävde att en revisor helst inte vill behålla en kund som försätter honom i en situation där han blir tvungen att anmäla denne för ett brott. Detta fick oss att fundera över att relationen till kunden kanske inte är så avgörande som vi till en början trodde.

5.3 Revisorns oberoende

Betydelsen av att ha ett oberoende ställningstagande var lika viktigt i teorin som i empirin. I empirin framhövdes det att oberoende i revisionsuppdragen är viktigt för kunden skall känna sig trygg och för att revisorn i sin tur skall få mer underlag till revisionsberättelsen, medan det i teorin framkommer att revisorns granskning är särskilt viktigt för de intressenter som baserar sina beslut på revisionsberättelsen. Vi upplevde i detta fall att samtliga respondenter lyfte fram kunden som den viktigaste intressenten och nämnde inte hur ett oberoende ställningstagande påverkar resterande intressenter. Både teorin och empirin säger att revisorn vid varje uppdrag skall kontrollera sin oberoendeställning genom att utföra analyser. Teorin upplyser utöver detta även om att intressenter kan avgöra huruvida revisorn i fråga har varit oberoende eller inte genom att exempelvis kolla upp det granskade företaget, revisorns beteenden och hans revisionsbyrå. Tillämpningen av revisorers analysmodell framgick av resultatet bland annat finnas till för att undvika att revisionsuppdrag och konsultuppdrag inte utövas av samma person, vilket även styrks av den etiska referensramen.

Vi har från vår teori dragit lärdomen att relationen till kunden kan innebära ett hot mot oberoendet. Långvariga kundrelationer framkom i empirin vilket fick oss att fundera på ifall dessa relationer kunde utgöra ett hot mot oberoendet. Den professionella attityden i förhållande till samtliga enskilda uppdrag, oberoende relationen till kunden, var dock viktig att förhålla sig till. Trots detta har vi i teorin valt att lyfta fram hur situationen hade sett ut om en revisor skulle låta relationen till kunden påverka oberoendet eftersom vi i vår empiri kom fram till att relationen till kunden finns i tankarna och att det kan förekomma fall där revisorn omedvetet agerat på ett visst sätt med hänsyn till relationen till kunden.

Ett exempel som tas upp i teorin är att revisorn på grund av relationen kan underlåta att anmärka något som han i vanliga fall bör anmärka, vilket stämmer ihop med våra egna synpunkter på hur relationen kan rubba det oberoende ställningstagandet. Vi anser att revisorer måste hålla sin yrkesmässiga attityd för att inte förknippas med att de inte genomför sina uppdrag enligt god revisionssed, då deras rykte står på spel. Något ytterligare som behandlades i teorin är att revisorn kan underlåta att göra en anmärkning på grund av intresset att gynna sig själv eller någon annan. Vi upplevde dock inte att detta var fallet utifrån studiens resultat. Detta skulle inte vara en anledning att inte

anmärka något då revisorer återigen förtydligade betydelsen av att hålla en professionell attityd.

Utifrån teorin framgår det att revisorn skall vända sig till styrelsen när han upptäcker felaktigheter eller bedrägeri. Om styrelsen inte rättar dessa upplysningar, om det inte finns en möjlighet att rätta eller om risken för att bevis undanröjs finns får revisorn vända sig direkt till åklagare. Vid jämförelse med vårt resultat såg vi likheter vilket vi tycker är ganska logiskt då det är något som de måste göra. Från intervjuerna fick vi ta del av kunskaper som teorin inte behandlade som exempelvis att kunden inte alltid är medveten om vad han är tillåten att göra. Många av de ekonomiska brott som begås anses bero på för lite kunskap från kundens sida om vad han är tillåten att göra.

5.4 Bedrägeri

När det gäller bedrägeri finns det enligt primärdatan inga speciella metoder för att hitta just bedrägeri eftersom det inte är vad revisorers arbete inriktar sig på. Vi kom fram till att revisorer istället arbetar med väsentlighet och risk för att upptäcka fel. Syftet med väsentlighet och risk bekräftas av teorin som återger samma sak. Men vi har i teorin behandlat hur revisorns roll i upptäckten av bedrägeri kan se ut, men av vårt resultat att döma har de inte en speciell roll i upptäckten av dessa, utan endast i de fall där det framkommer så tydligt att det inte går att missa måste de gå vidare med det. Detta var den främsta anledningen till att revisorer inte upptäcker bedrägeri. Två vetenskapliga artiklar bekräftar att revisorn inte har en roll i upptäckten av bedrägeri. Både delar av teorin och empirin har gett oss ett tydligt svar på vår forskningsfråga.

I teorin förespråkas oförutsägbarhet som en del av revisorns arbete. Detta kunde innebära större revisionskostnader men det behövde inte innebära större kostnader om revisorn gör det till en del av sitt dagliga arbete och genomför bra revisionsplaneringar. Från resultatet fick vi fram att revisorer tänker på att vara oförutsägbara genom att försöka använda sig av olika granskningsmetoder. Tanken med oförutsägbarhet är att genomföra effektiv revision och inte att upptäcka bedrägeri. Vår egen tolkning utifrån det vi tagit del av är att revisorer genomför revisionsplaneringar, genomför riskanalyser, tänker på att vara oförutsägbara och försöker använda olika granskningsmetoder vid varje enskilt uppdrag, vad mer kan de göra? Dessutom skildrar teorin oförutsägbarhet som ett verktyg att upptäcka bedrägeri men respondenterna uppgav att de inte har i uppgift att leta efter bedrägeri utan oförutsägbarhet tillämpas med syftet att genomföra effektiv revision.

Ansvar för upptäckten av bedrägeri ligger enligt resultatet först och främst hos kunden som måste genomföra interna kontroller då dessa kontroller utgör en viktig roll i upptäckten av bedrägeri. Detta bekräftades även av den information som vi fått fram från den teoretiska referensramen. Dock fick vi utöver detta mer information från den empiriska studien där det även påpekades att ansvaret för upptäckten av bedrägeri ligger

hos Skattemyndigheten och Kronofogdemyndigheten. Efter att tagit del av denna information håller vi med om att det är kunden som har det största ansvaret eftersom han med hjälp av regelbundna interna kontroller lättare kan upptäcka bedrägeri och avhjälpa det i ett tidigare stadie. Med tanke på att revisorns uppgift endast är att kontrollera om dessa interna kontroller förekommer är det förståeligt att det inte är revisorn som kan upptäcka allt i och med att det inte är han som genomför kontrollerna.

I teorin påpekas det dock att revisorer är de första som kommer i kontakt med företagsrapporterna och därför måste observera indikationer som kan tyda på förekomsten av bedrägeri vilket vi anser att revisorer gör genom att använda sig av riskanalyser. Men när vi syftar på dessa riskanalyser är det inte bara inriktat på bedrägeri utan alla sorters risker som kan förekomma. Empirin talar om att revisorn kan missa att hitta bedrägeri genom att sälla bort poster som uppfattas vara av mindre väsentlighet och mindre risk. Chanserna att upptäcka bedrägeri påverkas eftersom vissa poster sällas bort och dessa kan i sin tur innehålla risker som inte framkommer tydligt, vilket även bekräftades i teorin. Men om revisorn skulle granska allt skulle det enligt studien innebära att fakturan blir dyrare vilket de flesta kunder inte är beredda att betala för.

Hur ofta en revisor granskar ett företag kunde hänga ihop med chanserna att upptäcka bedrägeri enligt resultatet av vår studie. Granskning av ett företag endast en gång per år kunde påverka upptäckten av bedrägeri men dock inte utesluta möjligheten att upptäcka det. Genom fler granskningstillfällen uppgavs det kunna vara lättare att upptäcka bedrägeri. Vi fick även fram att det är en kostnadsfråga då företag oftast inte betalar för extratillfällen att granska just efter bedrägeri.

Hur antalet granskningar påverkar möjligheten att upptäcka bedrägeri förklaras av teorin bero på att det kan innebära svårigheter för revisorn att få en djupare förståelse för det granskade företagets miljö och kultur. Detta kan i sin tur göra upptäckten lite svårare. Ett tillvägagångssätt att lösa detta på var bland annat genom att granska företaget oftare än en gång om året, vilket även hänger ihop med studiens resultat.

5.5 Förväntningsgapet

I teorin och primärdatan sägs förväntningsgapet kunna minskas genom att informera kunden och skapa ökad förståelse för vad revision innebär och förtydliga revisorns roll. Enligt primärdatan förstoras förväntningsgapet mycket av media och det är lagstiftarna som ansvarar för att minska förväntningsgapet.

5.6 God revisionssed

God revisionssed skildras i empirin som kärnan som genomsyrar alla uppdrag och styr hela arbetet och metodiken vilket även styrks av teorin. Något som framgick väldigt tydligt under resultatet var att god revisionssed och revisorsed är något som karakteriserar revisorns dagliga arbete. Han måste följa god revisionssed och som vi ser på saken är det så att om revisorn följer alla regelverk, standarder och rekommendationer har de inget att oroa sig över då de har gjort det som krävs av dem.

6. Avslutande diskussion

I detta avsnitt presenteras vår avslutande diskussion som består av vår slutsats av studien, egna reflektioner kring det behandlade ämnet samt förslag för vidare studier.

6.1 Slutsats

Vår fråga var hur revisorn ser på sin roll i upptäckten av bedrägeri och vår studie visade tydligt att upptäckten av bedrägeri inte ingår i ramen för revisorns profession. Revisorn anger kunden, Skattemyndigheten och Kronofogdemyndigheten som ansvariga för upptäckten av dessa. Det största ansvaret ligger på kunden som själv måste genomföra interna kontroller, och revisorns roll är däremot att granska om dessa kontroller återfinns i bolaget. Detta är en anledning till varför revisorer är irriterade på att allmänheten förväntar sig att det är deras uppgift att upptäcka bedrägeri när de i verkliga fall inte granskar efter det. Allmänhetens förväntningar kan tänkas bero på en missuppfattning av vad som ingår i ramen för revisorns arbete vilket kan motverkas genom förtydligande av detta.

Utöver detta kom vi även fram till att relationen mellan revisorn och kunden är ömsesidig. Båda måste ha ett förtroende för varandra. Lika viktigt som det är för kunden att lita på revisorn är det viktigt för revisorn att lita på kunden för möjligheten att utföra effektiv revision. Detta framkom i det sammanhang där det var tal om att revisorn blir tvungen att anmäla en kund. En revisor vill inte behålla en kund som försätter honom i den situationen där han måste göra en anmälan eftersom det innebär att han inte längre kan lita på kunden, och detta ledde till konstaterandet att relationen är ömsesidig. Genom att skapa ett förtroende delar kunden med sig av mer information om företaget, vilket ger revisionsberättelsen en mer rättvisande bild. Det oberoende ställningstagandet i revisorns arbete värderas högre än relationen till kunden, men det kunde däremot förekomma fall där revisorn omedvetet agerar på ett visst sätt med hänsyn till den relation som han har till kunden.

Vi kom fram till att det inte förekommer en konflikt mellan tystnadsplikten och anmälningsplikten. Revisorer upplever att regelverket är tydligt i de fall där anmälningsplikten måste tillämpas och de tycker därmed inte att den kolliderar med tystnadsplikten. Anmälningspliktens införande har inte heller påverkat respondenternas position eller kunden då bland annat förtroendet gentemot revisorn inte minskat. Vi kom även fram till att det varit blygsamt med anmälningar från revisorer och att det sällan händer att plikten tillämpas. Vår tolkning av resultatet är att det krävs en del innan det går så långt att revisorn gör en anmälan.

Med hjälp av ovanstående underlag besvarades vår forskningsfråga som var hur revisorn ser på sin roll i avhjälpandet av bedrägeri samt hur tystnadsplikten kan stå i konflikt med anmälningsplikten. Därmed har vi uppfyllt syftet med studien som var att läsaren skulle få en ökad förståelse för revisorns roll i bedrägeri och vad han har för synpunkter på situationer där anmälningsplikten kan komma i konflikt med tystnadsplikten.

6.2 Egna reflektioner

Vi anser att bedrägeri är något som kan vara svårt att upptäcka och ansvaret för upptäckten av dessa bör inte läggas på revisorn med hänsyn till att han redan arbetar med väsentlighet och risk. Vi är självklart förstående för att upptäckten av bedrägeri eller andra ekonomiska brott möjligtvis kan påverkas av att revisorn plockar ut vad som utförligare skall granskas, men han har redan ett stort ansvar som medföljer professionen. Riskanalyser, oberoendeanalyser och tillämpandet av god revisor- och revisionsssed, vid varje enskilt uppdrag, är något som präglar arbetet. De ger synpunkter på förbättringar inom företaget som lättare kan leda till upptäckt av bedrägeri. Revisorer kan helt enkelt inte granska allting på egen hand och det är som tidigare nämnts även en kostnadsfråga. En revisor har däremot plikten att anmäla bedrägerier vilket kan resultera i antagandet att det även tillhör hans arbete att upptäcka dessa. Här uppkommer det så kallade förväntningsgapet som vi tycker kan motverkas genom bättre informering till samtliga inblandade parter om vad som i verkliga fall tillhör revisorns arbete.

Oberoende i professionen var av större betydelse än förväntat då revisorn inte påverkas av relationen till kunden i den utsträckning som vi först antog. Däremot kunde det förekomma fall där revisorn omedvetet agerar på ett visst sätt med hänsyn till den relation som han har till kunden. Vi trodde även att revisorer skulle anse sig ha större ansvar i upptäckten av bedrägerifall, men vi fick lära oss att det största ansvaret ligger på kunden som själv måste genomföra interna kontroller. Revisorns roll visade sig däremot vara att undersöka om dessa kontroller återfinns i bolaget.

6.3 Förslag till vidare studier

Revisorer upplever sig inte ha en avgörande roll i upptäckten av bedrägerier utan angav bland annat Skatteverket och Kronofogden som ansvariga myndigheter för upptäckten av dessa. Därmed skulle vi tycka det vore intressant att göra vidare studier där Skatteverket och Kronofogden får ge sina synpunkter på detta. Exempel på en huvudfråga i denna studie skulle exempelvis kunna vara om dessa myndigheter anser att revisorer har ett större ansvar än de medger sig ha i dessa fall.

Referenslista

- Brottsförebyggande Rådet (2013). *Brott och statistik/ Bedrägeri och ekobrott*. [Elektronisk]. Brottsförebyggande Rådet. Tillgänglig: <http://www.bra.se/bra/brott--statistik/bedragerier-och-ekobrott.html> [2013-03-12].
- Bryman, Alan & Bell, Emma (2011). *Business research methods*. 3. uppl. Oxford University Press.
- Cassel, Fillip (1996). *Den reviderade revisorsrollen*. Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag AB.
- Dalen, Monica (2008). *Intervju som metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Diamant, Adam (2004). *Revisors oberoende*. Uppsala: Iustus Förlag AB.
- Dixon, R., Woodhead, A.D. & Sohlman, M. (2006). An investigation of the expectation gap in Egypt. [Elektronisk] *Managerial Auditing Journal*, vol. 21, pp. 293 – 302. Tillgänglig: Emerald [2013-05-12].
- Ekobrott (2013). *Vad är ett ekobrott*. [Elektronisk]. Ekobrottsmyndigheten. Tillgänglig: <http://ekobrott.se/vad-ar-ett-ekobrott> [2013-03-12].
- Ekobrottsmyndigheten (2011a). *Revisorers åtgärder vid misstanke om brott*. [Elektronisk]. Ekobrottsmyndigheten. Tillgänglig: <http://www.ekobrottsmyndigheten.se/Documents/Revisorer/Revisorers%20c3%a5tg%c3%a4rder%20vid%20brottsmisstanke.pdf> [2013-03-12].
- Ekobrottsmyndigheten (2011b). *Särskilt om de brott som omfattas av revisorns anmälningsskyldighet*. [Elektronisk]. Ekobrottsmyndigheten. Tillgänglig: <http://www.ekobrottsmyndigheten.se/Documents/Revisorer/Revisorers%20c3%a5tg%c3%a4rder%20bilaga1.pdf> [2013-03-12].
- Fant, Johan- Erik (1994). *Revisorns roll – En komparativ studie av revisorer, företagsledares och aktieägares attityder till extern revision i Finland och Sverige*. Svenska Handelshögskolan.
- FAR (1991). *Revision 1. Föreningen Auktoriserade Revisorer*. Stockholm: FAR Förlag AB.
- FAR (2004). *Fars revisionsbok*. 6. uppl. Stockholm: FAR Förlag AB.
- FAR (2006). *Revision - En praktisk beskrivning*. Stockholm: FAR SRS Förlag.
- Fearnley, S., Beattie, V.A. & Brandt, R. (2005). Auditor Independence and Audit Risk: A Reconceptualization. *Journal of International Accounting Research*, vol. 4, pp. 39-71. Tillgänglig: [2013-05-07]

- Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR (1992) *Vad gör en auktoriserad revisor*. 3. uppl. Stockholm: Auktoriserade Revisorers Serviceaktiebolag.
- Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR (1998). *Vad gör revisorn vid misstanke om brott?*. Stockholm: FAR Förlag AB.
- Gustavsson, Bengt (1998). *Metod: Grundad teori för ekonomer – att navigera i empirins farvatten*. 1.1. uppl. Academia Adacta AB.
- Hassink, H., Meuwissen, R. & Bollen, L. (2010). Fraud detection, redress and reporting by auditors. [Elektronisk]. *Managerial Auditing Journal*, vol. 25, pp. 861 – 881. Tillgänglig: Emerald [2013-02-07].
- Jayasuriya, D. (2006). Auditors in a changing regulatory environment. [Elektronisk]. *Journal of Financial Crime*, vol. 13, pp. 51 – 55. Tillgänglig: Emerald [2013-04-14].
- Johansson, Sven-Erik, Häckner, Einar & Wallerstedt, Eva (2005). *Uppdrag revision - Revisorsprofessionen i takt med förväntningarna?*. 1. uppl. Stockholm: SNS Förlag.
- Kwaku Asare, Stephen & Wright, Arnold M. (2012). Investors', Auditors', and Lenders' Understanding of the Message Conveyed by the Standard Audit Report on the Financial Statements. [Elektronisk] *Accounting Horizons*, vol. 26, pp. 193–217. Tillgänglig: [2013-04-03].
- Larsson, Bengt (2005). Auditor regulation and economic crime policy in Sweden 1965–2000. [Elektronisk]. *Scholarly Journals*, vol. 30, pp. 127 – 144. Tillgänglig: Abi Inform [2013-05-04].
- Lindblom, P.H. & Nordback, K. (2012). *Svensk Lag*. 15. uppl. Uppsala: Iustus Förlag AB.
- McKee, T.E. (2006). Increase your fraud auditing effectiveness by being unpredictable!. [Elektronisk]. *Managerial Auditing Journal*, vol. 21, pp. 224 – 231. Tillgänglig: Emerald [2013-02-18].
- Moberg, Krister (2003). *Bolagsrevisorn – oberoende, ansvar, sekretess*. 3. uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Näslund, Marcus (2002). *Skadestånd och risk management inom revisionsbranschen – en vägledning*. Stockholm: Ernst & Young (Skriftserie, nr 51/02).
- Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Pflugrath, G., Martinov-Bennie, N. & Chen, L. (2007). The impact of codes of ethics and experience on auditor judgments. [Elektronisk]. *Managerial Auditing Journal*, vol. 22, pp. 566 – 589. Tillgänglig: Emerald [2013-04-12].

Proposition 1984/85:30. *Om effektivare företagsrevision*. [Elektronisk]. Sveriges riksdag.

Tillgänglig: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/prop-19848530-om-effektivare_G80330/?html=true [2013-03-12].

Sjöström, Camilla (1994) se Abeditary, Nilsson och Rahavard (2007) "*En revisors agerande - Inför tillämpningen av anmälningsplikt och tystnadsplikt*", Kandidatuppsats i Redovisning, Högskolan i Jönköping. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://hj.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:3652> [2013-03-04].

Smith, M., Omar, N.H., Idris, S. I. Z. S., Baharuddin, I. (2005). Auditors' perception of fraud risk indicators: Malaysian evidence. [Elektronisk]. *Managerial Auditing Journal*, vol. 20, pp. 73 – 85. Tillgänglig: Emerald [2013-02-07].

Young, Michael (2002). *Accounting irregularities and financial fraud*. 2:a uppl. Aspen: Aspen Law & Business.

Bilaga 1: Intervjuguide

Respondentens befattning?

1. Vad innebär ”revision” för er?
2. Hur ofta granskar ni ett företag?
3. Vad innebär det för er att en revisor vid utförandet av sina uppdrag skall vara oberoende?
4. Om det förekommer omständigheter där ditt oberoende kan ifrågasättas, hur handskas ni med detta?
5. Vilka fördelar respektive nackdelar anser ni finns med tystnadsplikten?
6. Hur tycker ni att anmälningspliktens införande har påverkat er position som revisor? Har relationen till kunder påverkats? Om ja, hur har de i sådana fall påverkats?
7. Har du någon gång stött på en situation där tystnadsplikten kommit i konflikt med anmälningsplikten? Hur anser ni i att detta kan påverka relationen till kunden?
8. Hur hanterar ni situationer där ni upptäcker något som bör anmärkas i revisionsberättelsen men inte vill påverka relationen till kunden? Påverkas ert omdöme och beslut att anmärka något som ni i vanliga fall bör anmärka?
9. Har ni någon gång upptäckt bedrägeri? Om ja, vad vidtog ni för åtgärder?
10. Vilka slags granskningsmetoder använder ni för att upptäcka bedrägeri? Genomför ni vid varje enskilt uppdrag en riskanalys?
11. Vilka huvudsakliga orsaker tror ni det finns till att revisorer inte upptäcker bedrägerier?
12. Tror ni det kan ha något att göra med att ni endast granskar ett bolag en till två gånger per år?
13. Hur ser ni på er roll vid avhjälpandet av bedrägeri?
14. Tänker ni på att vara oförutsägbara i er granskning så att det för bedragare blir svårare att dölja bedrägeri?
15. Vad har ni för synpunkter på det förväntningsgap som finns?
16. Vilka möjligheter anser ni finns för att minska förväntningsgapet?
17. På vilket sätt blir ni skadeståndskyldiga om ett bedrägerifall som ni borde ha märkt avslöjas?
18. Vilken betydelse har god revisionssed och revisorsed i er granskning?

Är det något ni skulle vilja tillägga?

HÖGSKOLAN VÄST
Institutionen för ekonomi och IT
Avdelningen för företagsekonomi
461 86 TROLLHÄTTAN
Tel 0520-22 30 00
www.hv.se.